

6.2.2 ตามบุคคล

บุคคล 8	กามชวณจิต 29								
	อกุศล 12					รวม	มหาภ.	หสิตุ	มหากิ.
	ทวิ.ส.4	ทวิ.วิป.4	โทส.2	วิจิ.1	อุท.1				
							8	1	8
ทุกตือเหตุบุคคล	4	4	2	1	1	12	8		
สุดตือเหตุบุคคล	4	4	2	1	1	12	8		
ทวิเหตุบุคคล	4	4	2	1	1	12	8		
ติเหตุปุณฺชน	4	4	2	1	1	12	8		
โสดาปัตติผลบุคคล	-	4	2	-	1	7	8		
สกทาคามีผลบุคคล	-	4	2	-	1	7	8		
อนาคามีผลบุคคล	-	4	-	-	1	5	8		
อรหัตตผลบุคคล	-	-	-	-	-	-	-	1*	8

หมายเหตุ อย่าลืมหักโทสชวณะ 2 ออกจากวิถีประเภทที่ไม่มีโทสชวณะด้วย

6.2.3 กามชวณะของพระอรหันต์ ไม่มีวิปลาต ดังนั้น กามชวณะจึงขึ้นกับอารมณ 3 โดยแน่นอน

อารมณ 3	กามชวณะของพระอรหันต์	ตทารัมมณจิต
อนิฏฐารมณ	อุ.มหากิ. 4	อุ.สันตี.อกุ.วิ 1
อิฏฐมัจฉัตตารมณ	อุ.มหากิ. 4	อุ.สันตี.กุ.วิ 1, อุ.มหาวิ. 4
อตติฏฐารมณ	โส.มหากิ. 4, หลิตุ 1	โส.สันตี.กุ.วิ 1, โส.มหาวิ. 4

หมายเหตุ อย่าลืม มหาภิรียาจิต ในอารมณ 3 แต่ละชนิดมีได้ 4 หรือ 5 ดวง เท่านั้น

7. การหาองค์ธรรมของ ตทารัมมณจิต

7.1 จำแนกตทารัมมณจิตตามอารมณ ๓

7.2 จำแนกตทารัมมณจิต 11 โดยบุคคล 8

อารมณ 3	ตทารัมมณจิต	ทุกตือเหตุ.1	สุดตือเหตุ.1 ทวิเหตุ.1	ติเหตุปุณฺชน 1 ผลบุคคล 4
อนิฏฐารมณ	1. อกุศลวิปากอุเบกขาตทารัมมณจิต 1 (อุ.สันตี.อกุ.วิ 1)	อุ.สันตี.อกุ.วิ 1	อุ.สันตี.อกุ.วิ 1	อุ.สันตี.อกุ.วิ 1
อิฏฐมัจฉัตตารมณ	2. กุศลวิปากอุเบกขาตทารัมมณจิต 5 (อุ.สันตี.กุ.วิ 1, อุ.มหาวิ. 4)	อุ.สันตี.กุ.วิ 1	อุ.สันตี.กุ.วิ 1, อุ.มหาวิ.ญาณวิป. 2	อุ.สันตี.กุ.วิ 1, อุ.มหาวิ. 4
อตติฏฐารมณ	3. โสมนัสตทารัมมณจิต 5 (โส.สันตี.กุ.วิ 1, โส.มหาวิ. 4)	โส.สันตี.กุ.วิ 1	โส.สันตี.กุ.วิ 1, โส.มหาวิ.ญาณวิป. 2	โส.สันตี.กุ.วิ 1, โส.มหาวิ. 4
ถ้ามีอารมณทั้ง 3 ชนิด	ตทารัมมณจิต 11 ดวง	สันตีรณจิต 3	สันตีรณจิต 3, มหาวิบากญาณวิป.4	สันตีรณจิต 3, มหาวิบากจิต 8

8. การหาองค์ธรรมของ อาคันตูกภวังค

8.1 อารมณ — อตติฏฐารมณ-อิฏฐมัจฉัตตารมณ ได้อาคันตูกภวังค 5 ถ้ามี อนิฏฐารมณ ด้วยจะได้อาคันตูกภวังค 6

8.2 บุคคล

ทุกตือเหตุบุคคล	ไม่มีอาคันตูกภวังค เพราะว่า ไม่มี กามโสมนัส.ปฏิสนธิ
สุดตือเหตุบุคคล	ไม่มีอาคันตูกภวังค เพราะว่า ไม่มี กามโสมนัส.ปฏิสนธิ
ทวิเหตุบุคคล	อาคันตูกภวังค 3 (อุ.สันตี.กุ.1, อุ.มหาวิ.วิป.2)
ติเหตุปุณฺชน	อาคันตูกภวังค 5-6 (อุ.สันตี.กุ.1, อุ.มหาวิ.4, ± อุ.สันตี.อกุ.1)
อริยผลบุคคล 4	อาคันตูกภวังค 5-6 (อุ.สันตี.กุ.1, อุ.มหาวิ.4, ± อุ.สันตี.อกุ.1)

จำแนกบุคคล 8 โดย ภาวังกิจ 19, ตทารัมมณจิต 11, กามชวนจิต 29, ภูมิ 30

บุคคล 8	ภาวังกิจ 19						ตทารัมมณจิต 11			กามชวนจิต 29							ภูมิ 30 (เวณอสังญ.)								
	อุ.สันต.	อุ.สันต.	มหาวิ.	มหาวิ.	รูป	อรุป	รวม	สันต	ม.วิ.	วิป	ม.วิ.	อกุศล 12				มหากุ.	หสิตุ	มหากิ.	อบาย.4	กาม.สุ7	รูป.15		อรุป4		
	อกุ.วิ.1	กุ.วิ.1	ญา.วิป.4	ญา.ส.4	ภาวังกิจ5	ภาวังกิจ4						ทักขิ.ส4	ทักขิ.วิป4	โทส.2	วิจิ.1						อุท.1	รวม		รูป10	สุทธา.5
ทุดตอเหตุบุคคล	1						1	3	-	-		4	4	2	1	1	12	8			4				
สุดตอเหตุบุคคล		1					1	3	4	-		4	4	2	1	1	12	8				มนุษย์ 1			
ทวิเหตุบุคคล			4				4	3	4	-		4	4	2	1	1	12	8				7			
ติเหตุบุคคล				4	5	4	13	3	4	4		4	4	2	1	1	12	8				7	10	-	4
โสดาปัตติผลบุคคล				4	5	4	13	3	4	4		-	4	2	-	1	7	8				7	10	-	4
สกทาคามีผลบุคคล				4	5	4	13	3	4	4		-	4	2	-	1	7	8				7	10	-	4
อนาคามีผลบุคคล				4	5	4	13	3	4	4		-	4	-	-	1	5	8				7	10	5	4
อรหัตตผลบุคคล				4	5	4	13	3	4	4		-	-	-	-	-	-	-	1*	8		7	10	5	4

* อรูปพรหมไม่มี หสิ.๑

จำแนกตทารัมมณจิต ๑๑ โดยอารมณ ๓ ชนิด และวิบากจิต ๓ ชนิด

ตทารัมมณจิต →	บอกอารมณ ๓ →	วิบากจิต ๓ ทวิปัญญา. สัมปฏิจจน. สันตริณ.
1. อกุศลวิบากอกุเบกขาททารัมมณจิต ๑ (อุ.สันต.อกุ.วิ 1)	อนิฏฐารมณ	อกุศล.วิ.๑ ๑ อุ.สันต.อกุ ๑
2. กุศลวิบากอกุเบกขาททารัมมณจิต ๕ (อุ.สันต.กุ.วิ 1, อุ.มหาวิ. 4)	อิฏฐมชัตตารมณ	กุศล.วิ.๑ ๑ อุ.สันต.กุ ๑
3. โสมนัสตทารัมมณจิต ๕ (โส.สันต.กุ.วิ 1, โส.มหาวิ. 4)	อติอิฏฐารมณ	กุศล.วิ.๑ ๑ โส.สันต.กุ ๑

} อกุเบกขาททา.๖

} กุศลวิบากตทา.๑๐

อารมณ ๓	กามชวนของพระอรหันต	ตทารัมมณจิต
อนิฏฐารมณ	อุ.มหากิ. ๕	อุ.สันต.อกุ.วิ 1
อิฏฐมชัตตารมณ	อุ.มหากิ. ๕	อุ.สันต.กุ.วิ 1, อุ.มหาวิ. 4
อติอิฏฐารมณ	โส.มหากิ. ๕, หสิ.๑	โส.สันต.กุ.วิ 1, โส.มหาวิ. 4

ตทารัมมณจิต เกิดได้เฉพาะใน

1. กามบุคคล
2. กามอารมณ
3. กามชวนะ

การหาบุคคลในวิถิจิต ต้องดูที่

1. ภาวังก
2. ชวนจิต

วิถีจิต มีมากที่สุด 7 กิจ (14 ขณะ)

วิสัยปวัตติ ๔ ความเป็นไปแห่งอารมณ์ในทวาร

1. อติมหันตารมณ์ (ซัดมาก)	ผ่านอดีตภวังค์ 1 ดวง	ตทารัมมณวาระ
2. มหันตารมณ์ (ซัดธรรมดา)	ผ่านอดีตภวังค์ 2-3 ดวง	ชวันวาระ
3. ปรีตตารมณ์ (ไม่ซัด)	ผ่านอดีตภวังค์ 4-9 ดวง	โวภูฏัพพนวาระ
4. อติปรีตตารมณ์ (ไม่ซัดเลย)	ผ่านอดีตภวังค์ >10 ดวง	โมฆวาระ

บุคคล ๑๒ คือ

1. ทுகตือเหตุกบุคคล ๑	} ปุ่ชุน ๔
2. สุกตือเหตุกบุคคล ๑	
3. ทวิเหตุกบุคคล ๑	
4. ทิเหตุกปุ่ชุน ๑	
5-12. อริยบุคคล ๘	

	อ. อากันตูกภ.
ตุกตือเหตุกบุคคล	ไม่มี* เพราะว่า ไม่มี กามโสมนัสปฏิสนธิ
สุกตือเหตุกบุคคล	ไม่มี* เพราะว่า ไม่มี กามโสมนัสปฏิสนธิ
ทวิเหตุกบุคคล	3 (อ.สันตี.ก.1, อ.มหาวิ.วิป.2)
ทิเหตุกปุ่ชุน	5-6 (อ.สันตี.ก.1, อ.มหาวิ.4, ± อ.สันตี.อก.1)
อริยผลบุคคล 4	5-6 (อ.สันตี.ก.1, อ.มหาวิ.4, ± อ.สันตี.อก.1)

ตทารัมมณจิต เกิดได้เฉพาะใน

1. กามบุคคล
2. กามอารมณ์
3. กามชวันะ

ตทารัมมณจิต → บอกอารมณ์ → อารมณ์บอกวิปากจิตอีก ๓ ชนิด (ทวิปัญญา., สัมปฏิจจน., สันติริณ.)

→ บอกภุมิ (ตทา.เกิดได้ในกามภุมิ ๑๑) → บอกภวังค์

จำแนกตทารัมมณจิต ๑๑ โดยอารมณ์ ๓ ชนิด และวิปากจิต ๓ ชนิด

ตทารัมมณจิต → บอกอารมณ์ ๓ → วิปากจิต ๓

ทวิปัญญา. สัมปฏิจจน. สันติริณ.

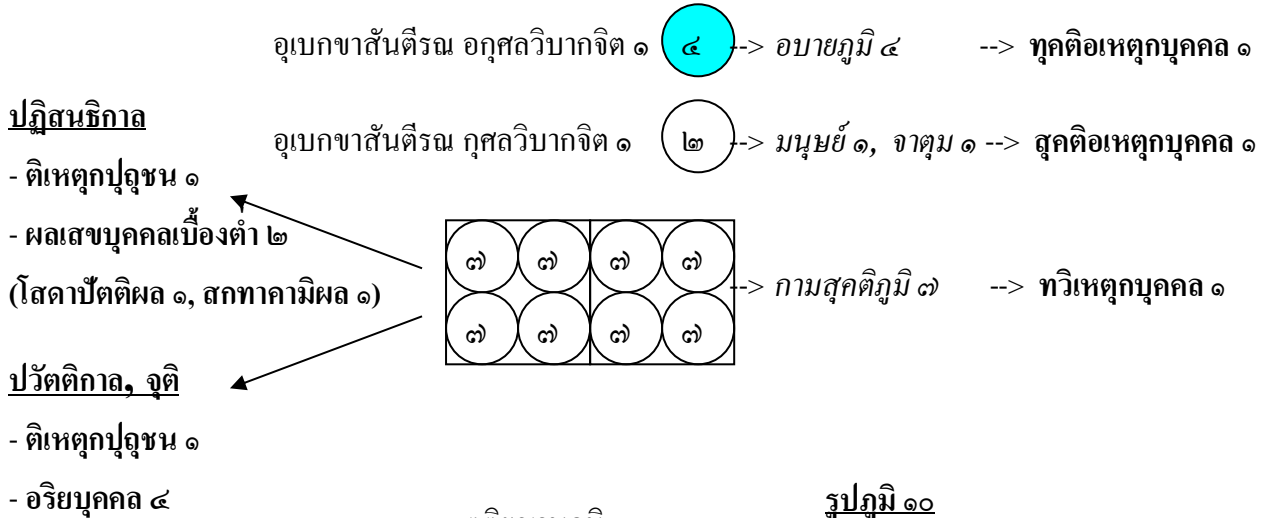
1. อุกสสวิปากอุเบกขาตทารัมมณจิต ๑ - อนิฏฐารมณ์	อุกสล.วิ.	๑	๑	อ.สันตี.อก.๑	} อุเบกขาตทา.๖
2. กุสสวิปากอุเบกขาตทารัมมณจิต ๕ - อิกฐัมซัณตตารมณ์	กุสล.วิ.	๑	๑	อ.สันตี.ก.๑	
3. โสมนัสตทารัมมณจิต ๕ - อติอิฏฐารมณ์	กุสล.วิ.	๑	๑	โส.สันตี.ก.๑	} กุสสวิปากตทา.๑๐

จำแนกตทารัมมณจิต ๑๑ โดยบุคคล ๘

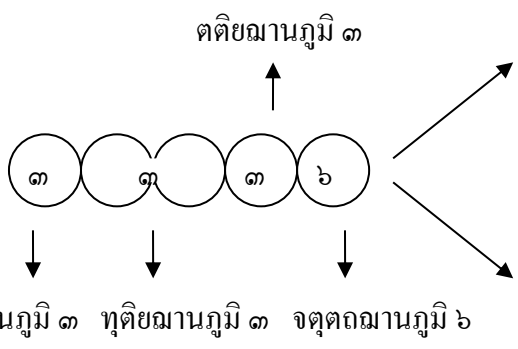
1. ทูกตือเหตุกบุคคล ๑	- ตทารัมมณจิต เกิดได้ ๓ ดวง คือ สันติริณจิต ๓
2. สุกตือเหตุกบุคคล ๑, ทวิเหตุกบุคคล ๑	- ตทารัมมณจิต เกิดได้ ๗ ดวง คือ สันติริณจิต ๓, มหาวิปากญาณวิป.๔
3. ทิเหตุกปุ่ชุน ๑, อริยบุคคล ๔	- ตทารัมมณจิต เกิดได้ ๑๑ ดวง คือ สันติริณจิต ๓, มหาวิปากจิต ๘

แสดงภวังคจิต ๑๕ กับบุคคล ๘ และภุมิ ๓๐ (เว้นอสังคญ.)

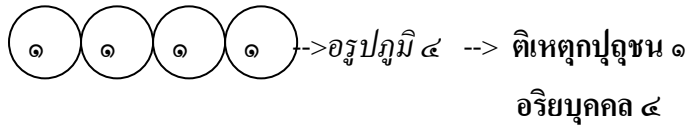
กามภวังค ๑๐ - กามภุมิ ๑๑

รูปภวังค ๕ - รูปภุมิ ๕

อรุภวังค ๔ - อรุภุมิ ๔

อุเบกขาสันตிரณจิต ๒ + มหาวิปากจิต ๘ = กามภวังคจิต ๑๐ (กามอุเบกขาภวังคจิต ๖ + กามโสมนัสภวังคจิต ๔)	
รูปาวจรวิปากจิต ๕ = รูปภวังคจิต ๕	
อรุปาวจรวิปากจิต ๔ = อรุภวังคจิต ๔	
กามภวังคจิต ๑๐ = บุคคล ๘ = กามภุมิ ๑๑	
กามอุเบกขาภวังคจิต ๖ = บุคคล ๘ = กามภุมิ ๑๑	
กามโสมนัสภวังคจิต ๔ = บุคคล ๖ (เว้นทุกตือเหตุบุคคล, สุคตือเหตุบุคคล) = กามสุคตภุมิ ๗	
มหาวิปากญาณสัมปยุตต ๔ = บุคคล ๕ (ตีเหตุปุณฺชน ๑, อริยบุคคล ๔) = กามสุคตภุมิ ๗	
รูปภวังคจิต ๕ = บุคคล ๕ (ตีเหตุปุณฺชน ๑, อริยบุคคล ๔) = รูปภุมิ ๑๕ (เว้นอสังคญ)	
อรุภวังคจิต ๔ = บุคคล ๕ (ตีเหตุปุณฺชน ๑, อริยบุคคล ๔) = อรุภุมิ ๔	
ปัญจโวการภวังคจิต ๑๕ = ปัญจโวการภุมิ ๒๖	
อาคันตุภวังค = กามอุเบกขาภวังคจิต ๕ (อุ. สันตிரณ กุศลวิปาก ๑, มหาวิปาก อุเบกขา ๔) --> อติมหันตารมณวิถิ	
= กามอุเบกขาภวังคจิต ๖ (อุ. สันตிரณจิต ๒, มหาวิปาก อุเบกขา. ๔) --> มหันตารมณวิถิ	

หมายเหตุ ภวังคจิต- ไม่มีดวงไหนที่เกิดได้ครบทุกภุมิ

ภวังคจิต- ไม่สามารถเกิดได้ในมรรคจิตบุคคล ๔ เพราะว่า มรรคจิตบุคคลมีขณะจิตเดียว

จักขุทวารวิถี อติมหันตารมณวิถี ๓ วิถี ๕ ประเภท

ปัจจุทวารวิถี อติมหันตารมณ คทารัมมณวาระ เนื่องจากมี คทา.จึง เกิดได้ใน กามภวังค์ ๑๐ กามภูมิ ๑๑ กามชวน ๒๕ อารมณ ๓
 ปัจจุทวารวิถี อติมหันตารมณ ที่เกิดในรูปภูมิ (จักขุทวาร, โสตทวาร) เกิดได้ใน รูปภวังค์ ๕ รูปภูมิ ๑๕ กามชวน ๒๗ อารมณ ๓

	ภวังค์-ภูมิ-ชวนะ-อารมณ	คำอธิบายของศีลธรรม
ต้องแสดงให้ครบ	10 - 11 - 29 - 3	
ประเภทที่ ๑	10 - 11 - 27 - 3	เน้นคทา 1.คทา.11 2.ชวน27(-2) 3.ป1-จ2-ส2-ณ3-วุ1 4. กามภวังค์10
เหลือที่ยังไม่ได้แสดง	10 - 11 - (2) - 3	
ประเภทที่ ๒	10 - 11 - 2 - 2	เน้นโทส.2 1.โทส.2 2.อุ.คทา.6 3.ป1-จ2-ส2-ณ2-วุ1 4. กามภวังค์10
เหลือที่ยังไม่ได้แสดง	10 - 11 - (2) - (1)	
ประเภทที่ ๔	อุ.6 - 11 - 2 - 1	เน้นโทส.2+อติอิกฺกุฐ1 1.โทส.2 2.โส.คทาเกิดไม่ได้ 3.กามอุ.ภ.6 4.ป1-จ1-ส1-ณ1-วุ1
เหลือที่ยังไม่ได้แสดง	โส.4 - 7 - (2) - (1)	
ประเภทที่ ๕	โส.4 - 7 - 2 - 1	เน้นโทส.2+อติอิกฺกุฐ1+กามโส.ภ.4 1.โทส.2 2.โส.คทาเกิดไม่ได้ 3. อุ.อากันตูกก.5 4.ป1-จ1-ส1-ณ1-วุ1

วิถีที่	๑		๒		๓
	๑	๒	๓	๔	๕
ภวังคจิต ๑๕	กามภวังค์ ๑๐	กามภวังค์ ๑๐	รูปภวังค์ ๕	กามอุเบกขาก. ๖	กามโสมนัสก. ๔
ภูมิ ๒๖	กามภูมิ ๑๑	กามภูมิ ๑๑	รูปภูมิ ๑๕ (-อสังขย)	กามภูมิ ๑๑	กามสุคติภูมิ ๗
กามชวนจิต ๒๕	๒๗	โทสะ ๒	๒๗	โทสะ ๒	โทสะ ๒
1. อติอิกฺกุฐะ-	+		+	+	+
2. อิกฺกุฐัมชณัตตะ-	+	+	+		
3. อนิกฺกุฐรูปรามณ	+	+	+		
ขณะจิต	๑ (ตี) } กามภวังค์ ๒ (น) } ๑๐ ๓ (ท) } ๔ (ป) } ๑ ๕ (จ) } ๒ ๖ (ส) } ๒ ๗ (ณ) } ๓ ๘ (วุ) } ๑ ๙ (ช) } ๑๐ (ช) } ๑๑ (ช) } ๑๒ (ช) } ๒๗ (-๒) ๑๓ (ช) } ๑๔ (ช) } ๑๕ (ช) } ๑๖ (ต) } ๑๑ ๑๗ (ต) } (ภ) กามภวังค์ ๑๐	๑ (ตี) } กามภวังค์ ๒ (น) } ๑๐ ๓ (ท) } ๔ (ป) } ๑ ๕ (จ) } ๒ ๖ (ส) } ๒ ๗ (ณ) } ๒ ๘ (วุ) } ๑ ๙ (ช) } ๑๐ (ช) } ๑๑ (ช) } ๑๒ (ช) } ๒ ๑๓ (ช) } ๑๔ (ช) } ๑๕ (ช) } ๑๖ (ต) } อุ.คทา ๖ ๑๗ (ต) } (ภ) กามภวังค์ ๑๐	๑ (ตี) } ๒ (น) } รูปภวังค์ ๕ ๓ (ท) } ๔ (ป) } ๑ ๕ (จ) } ๒ ๖ (ส) } ๒ ๗ (ณ) } ๓ ๘ (วุ) } ๑ ๙ (ช) } ๑๐ (ช) } ๑๑ (ช) } ๑๒ (ช) } ๒๗ (-๒) ๑๓ (ช) } ๑๔ (ช) } ๑๕ (ช) } ๑๖ (ภ) } รูปภวังค์ ๕ ๑๗ (ภ) }	๑ (ตี) } ๒ (น) } กามอุ.ภ.๖ ๓ (ท) } ๔ (ป) } ๑ ๕ (จ) } ๑ ๖ (ส) } ๑ ๗ (ณ) } ๑ ๘ (วุ) } ๑ ๙ (ช) } ๑๐ (ช) } ๑๑ (ช) } ๑๒ (ช) } ๒ ๑๓ (ช) } ๑๔ (ช) } ๑๕ (ช) } ๑๖ (ภ) } กามอุ.ภ.๖ ๑๗ (ภ) }	๑ (ตี) } ๒ (น) } กามโส.ภ.๔ ๓ (ท) } ๔ (ป) } ๑ ๕ (จ) } ๑ ๖ (ส) } ๑ ๗ (ณ) } ๑ ๘ (วุ) } ๑ ๙ (ช) } ๑๐ (ช) } ๑๑ (ช) } ๑๒ (ช) } ๒ ๑๓ (ช) } ๑๔ (ช) } ๑๕ (ช) } ๑๖ (อา) } อุ.อากันตูกก.๕ ๑๗ (ภ) } กามโส.ภ.๔
วาระ	คทารัมมณะ	คทารัมมณะ	ชวนะ	ชวนะ	ชวนะ+อากันตูกก.
บุคคล-ภูมิ-อารมณ	8 - 11 - 3	6 - 11 - 2	5 - 15 - 3	6 - 11 - 1	4 - 7 - 1

จักขุทวารวิถี อติมหันตารมณวิถี ๓ วิธี ๕ ประเภท

วิถีที่	๑		๒		๓
ประเภทที่	1	2	3	4	5
ภวังคจิต ๑๕	กามภวังค์ ๑๐	กามภวังค์ ๑๐	รูปภวังค์ ๕	กามอุเบกขาภ. ๖	กามโสมนัสภ. ๔
ภุมิ ๒๖	กามภุมิ ๑๑	กามภุมิ ๑๑	รูปภุมิ ๑๕ (-อสังขย)	กามภุมิ ๑๑	กามสุคติภุมิ ๗
กามชวณจิต ๒๕	๒๗	โทสะ ๒	๒๗	โทสะ ๒	โทสะ ๒
1. อติอภิวจร-	+		+	+	+
2. อภิวจรมีขันธ์ตตะ-	+	+	+		
3. อนิภวรูปารมณ	+	+	+		
ขณะจิต	๑ { ติ } กามภวังค์ ๒ { น } ๑๐ ๓ { ท } ๑๐ ๔ { ป } ๑ ๕ { จ } ๒ ๖ { ถ } ๒ ๗ { ณ } ๓ ๘ { ว } ๑ ๙ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๐ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๑ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๒ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๓ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๔ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๕ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๖ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๗ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๘ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๙ { ช } ๒๗ (-๒) ๒๐ { ช } ๒๗ (-๒) ๒๑ { ช } ๒๗ (-๒) ๒๒ { ช } ๒๗ (-๒) ๒๓ { ช } ๒๗ (-๒) ๒๔ { ช } ๒๗ (-๒) ๒๕ { ช } ๒๗ (-๒) ๒๖ { ช } ๒๗ (-๒) ๒๗ { ช } ๒๗ (-๒) ๒๘ { ช } ๒๗ (-๒) ๒๙ { ช } ๒๗ (-๒) ๓๐ { ช } ๒๗ (-๒) ๓๑ { ช } ๒๗ (-๒) ๓๒ { ช } ๒๗ (-๒) ๓๓ { ช } ๒๗ (-๒) ๓๔ { ช } ๒๗ (-๒) ๓๕ { ช } ๒๗ (-๒) ๓๖ { ช } ๒๗ (-๒) ๓๗ { ช } ๒๗ (-๒) ๓๘ { ช } ๒๗ (-๒) ๓๙ { ช } ๒๗ (-๒) ๔๐ { ช } ๒๗ (-๒) ๔๑ { ช } ๒๗ (-๒) ๔๒ { ช } ๒๗ (-๒) ๔๓ { ช } ๒๗ (-๒) ๔๔ { ช } ๒๗ (-๒) ๔๕ { ช } ๒๗ (-๒) ๔๖ { ช } ๒๗ (-๒) ๔๗ { ช } ๒๗ (-๒) ๔๘ { ช } ๒๗ (-๒) ๔๙ { ช } ๒๗ (-๒) ๕๐ { ช } ๒๗ (-๒) ๕๑ { ช } ๒๗ (-๒) ๕๒ { ช } ๒๗ (-๒) ๕๓ { ช } ๒๗ (-๒) ๕๔ { ช } ๒๗ (-๒) ๕๕ { ช } ๒๗ (-๒) ๕๖ { ช } ๒๗ (-๒) ๕๗ { ช } ๒๗ (-๒) ๕๘ { ช } ๒๗ (-๒) ๕๙ { ช } ๒๗ (-๒) ๖๐ { ช } ๒๗ (-๒) ๖๑ { ช } ๒๗ (-๒) ๖๒ { ช } ๒๗ (-๒) ๖๓ { ช } ๒๗ (-๒) ๖๔ { ช } ๒๗ (-๒) ๖๕ { ช } ๒๗ (-๒) ๖๖ { ช } ๒๗ (-๒) ๖๗ { ช } ๒๗ (-๒) ๖๘ { ช } ๒๗ (-๒) ๖๙ { ช } ๒๗ (-๒) ๗๐ { ช } ๒๗ (-๒) ๗๑ { ช } ๒๗ (-๒) ๗๒ { ช } ๒๗ (-๒) ๗๓ { ช } ๒๗ (-๒) ๗๔ { ช } ๒๗ (-๒) ๗๕ { ช } ๒๗ (-๒) ๗๖ { ช } ๒๗ (-๒) ๗๗ { ช } ๒๗ (-๒) ๗๘ { ช } ๒๗ (-๒) ๗๙ { ช } ๒๗ (-๒) ๘๐ { ช } ๒๗ (-๒) ๘๑ { ช } ๒๗ (-๒) ๘๒ { ช } ๒๗ (-๒) ๘๓ { ช } ๒๗ (-๒) ๘๔ { ช } ๒๗ (-๒) ๘๕ { ช } ๒๗ (-๒) ๘๖ { ช } ๒๗ (-๒) ๘๗ { ช } ๒๗ (-๒) ๘๘ { ช } ๒๗ (-๒) ๘๙ { ช } ๒๗ (-๒) ๙๐ { ช } ๒๗ (-๒) ๙๑ { ช } ๒๗ (-๒) ๙๒ { ช } ๒๗ (-๒) ๙๓ { ช } ๒๗ (-๒) ๙๔ { ช } ๒๗ (-๒) ๙๕ { ช } ๒๗ (-๒) ๙๖ { ช } ๒๗ (-๒) ๙๗ { ช } ๒๗ (-๒) ๙๘ { ช } ๒๗ (-๒) ๙๙ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๐๐ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๐๑ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๐๒ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๐๓ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๐๔ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๐๕ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๐๖ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๐๗ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๐๘ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๐๙ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๑๐ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๑๑ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๑๒ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๑๓ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๑๔ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๑๕ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๑๖ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๑๗ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๑๘ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๑๙ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๒๐ { ช } ๒๗ (-๒) ๑๒๑ {				

จักขุทวารวิถีน มหันตารมณวิถีน ๔ วิถีน ๖ ประเภท

วิถีนที่	๑	๒	๓	๔	๕	๖
ประเภทที่	1	2	3	4	5	6
ภวังก์ ปญจโว.ภ. ๑๕	กามอุเบกขาภ. ๖	กามโสมนัสภ. ๔	ปญจโว.ภ. ๑๕	กามอุเบกขาภ. ๖	กามโสมนัสภ. ๔	กามโสมนัสภ. ๔
ภุมิ ปญจโว.ภุมิ ๒๖	กามภุมิ ๑๑	กามสุคติภุมิ ๗	ปญจโว.การภุมิ ๒๖	กามภุมิ ๑๑	กามสุคติภุมิ ๗	กามสุคติภุมิ ๗
กามชวนจิต ๒๗	โทสะ ๒	โทสะ ๒	๒๗	โทสะ ๒	โทสะ ๒	โทสะ ๒
1. อติอิฏฐะ +	+	+	+	+	+	+
2. อิฏฐัมชฌัตตะ +	+	+	+	+	+	+
3. อนิฏฐรูปารมณ +	+	+	+	+	+	+
๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗	ปญจโว.ภ. ๑๕ ๑ ๒ ๓ ๑ ๒๗ (-๒) ปญจโว.ภ. ๑๕	กามอุ.ภ. ๖ ๑ ๒ ๒ ๓ ๑ ๒ กามอุ.ภ. ๖	กามโส.ภ. ๔ ๑ ๒ ๒ ๓ ๑ ๒ อุ.อาคันตุภ. ๖ กามโส.ภ. ๔	ปญจโว.ภ. ๑๕ ๑ ๒ ๒ ๓ ๑ ๒๗ (-๒) ปญจโว.ภ. ๑๕	กามอุ.ภ. ๖ ๑ ๒ ๒ ๓ ๑ ๒ กามอุ.ภ. ๖	กามโส.ภ. ๔ ๑ ๒ ๒ ๓ ๑ ๒ อุ.อาคันตุภ. ๖ กามโส.ภ. ๔
วาระ	ชวณะ	ชวณะ	ชวณะ+อาคันตุภ.	ชวณะ	ชวณะ	ชวณะ+อาคันตุภ.
1. วาโดยบุคคล ๘ (ปุลชน ๔, อริยผลบุคคล ๔)	บุคคล ๖ (ปุลชน ๔, อริยผลบุ.เบื้องต้น ๒)	บุคคล ๔ (ทวิเหตุก ๑, ติเหตุปุล ๑, โสดาบัน ๑, สกทา ๑)	บุคคล ๘ (ปุลชน ๔, อริยผลบุคคล ๔)	บุคคล ๖ (ปุลชน ๔, อริยผลบุ.เบื้องต้น ๒)	บุคคล ๔ (ทวิเหตุก ๑, ติเหตุปุล ๑, โสดาบัน ๑, สกทา ๑)	บุคคล ๔ (ทวิเหตุก ๑, ติเหตุปุล ๑, โสดาบัน ๑, สกทา ๑)
2. ภุมิ ปญจโว.ภุมิ ๒๖	กามภุมิ ๑๑	กามสุคติภุมิ ๗	ปญจโว.การภุมิ ๒๖	กามภุมิ ๑๑	กามสุคติภุมิ ๗	กามสุคติภุมิ ๗
3. อธ.ปรมัตถ์	ภ.แรก-หลัง ปญจโว.ภ. ๑๕ ส่วนวิถิจิตเหล่านั้น -	กามอุเบกขาภ. ๖ ตามภาพวิถิจิต	กามโสมนัสภ. ๔ ตามภาพวิถิจิต	ปญจโว.ภ. ๑๕ ตามภาพวิถิจิต	กามอุเบกขาภ. ๖ ตามภาพวิถิจิต	กามโสมนัสภ. ๔ ตามภาพวิถิจิต
4. อารมณ	ภวังก์แรกและภวังก์หลัง (1, 4-ที่เป็นกามภวังก์จิต ๑๐) มีอารมณ ๖ ที่เรียกว่า กรรม, กรรมนิมิต หรือ คตินิมิตอารมณที่ได้รับมาจาก ทวาริกกรรมมาสันชวณะ ในภพก่อนเมื่อใกล้จะตายเป็นอารมณ (1, 4-ส่วนที่เป็นรูปภวังก์จิต ๕ นั้นมี ปญญุตยกรรมนิมิตธมมารมณ อันเนื่องด้วยกรรมฐาน ๒๖ คือ กสิณ ๑๐, อสุภ ๑๐, โภจนาส ๑, อานาปาน ๑ และ สติปัฏญะ ๔ ที่ได้รับมาจากมโนทวาริกกรรมมาสันชวณะ ในภพก่อนเมื่อใกล้จะตายเป็นอารมณ (3, 6-จิตที่ทำหน้าที่ อาคันตุภ. นั้นมีอารมณ ๖ อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นกามธรรม ซึ่งเคยมีความชำนาญมาแล้วในภพนี้ เป็นอารมณ) สำหรับวิถิจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถีนนี้ มี อติอิฏฐะ อิฏฐัมชฌัตตะ หรือ อนิฏฐรูปารมณ ที่เป็นปัจจุบัน คือ รูปารมณที่คิยง คิธรรมดา หรือ ที่ไมคิยง ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้า เป็นอารมณ					
5. วัตถุ	จักขุวิญญานจิต ๒ อาศัยจักขุวัตถุเกิด วิถิจิตที่เหลือทั้งหมด ภวังก์แรกและภวังก์หลัง อาศัยหทัยวัตถุเกิด และอาคันตุภวังก์ อาศัยหทัยวัตถุเกิด					

อุ.อาคันตุภ. ๖ = อุ.สันติรมจิต ๒, มหาวิบาก อุเบกขา. ๔

จักขุทวารวิถี อติมหันตารมณวิถี ตทาร์มณวาระ - ทุกคือเหตุบุคคล

ทุกคือเหตุบุคคล มี ตทาร์มณจิต ๓ มีอติมหันตารมณวิถีได้ ๒ วิถี ๓ ประเภท

วิถีที่	๑		๒	๒	๓
ประเภทที่	๑	๒	๓	๔	๕
ภวังคจิต ๑	อุ.สันตிரณอกุสลาวิปาก ๑	อุ.สันตிரณอกุสลาวิปาก ๑		อุ.สันตிரณอกุสลาวิปาก ๑	
ภุมิ ๔	อบายภุมิ ๔	อบายภุมิ ๔		อบายภุมิ ๔	
กามชวณจิต ๒๐	๑๘	โทสะ ๒		โทสะ ๒	
1. อติอิฏฐะ	+			+	
2. อิฏฐัมผัสชณะ	+	+			
3. อนิฏฐารูปารมณ	+	+			
ขณะจิต	๑ (ตี) อุ.สันตிரณอกุสลาวิปาก ๑ ๒ (น) อุ.สันตிரณอกุสลาวิปาก ๑ ๓ (ท) อุ.สันตிரณอกุสลาวิปาก ๑ ๔ (ป) ๑ ๕ (จ) ๒ ๖ (ต้) ๒ ๗ (ณ) ๓ ๘ (ว) ๑ ๙ (ช) } ๑๘ (-๒) ๑๐ (ช) } ๒ ๑๑ (ช) } ๒ ๑๒ (ช) } ๒ ๑๓ (ช) } ๒ ๑๔ (ช) } ๒ ๑๕ (ช) } ๒ ๑๖ (ต) } ตทา. ๓ ๑๗ (ต) } ตทา. ๒ ๑๘ (ภ) อุ.สันตிரณ.๑ ๑ (ตี) อุ.สันตிரณอกุสลาวิปาก ๑ ๒ (น) อุ.สันตிரณอกุสลาวิปาก ๑ ๓ (ท) อุ.สันตிரณอกุสลาวิปาก ๑ ๔ (ป) ๑ ๕ (จ) ๒ ๖ (ต้) ๒ ๗ (ณ) ๒ ๘ (ว) ๑ ๙ (ช) } ๒ ๑๐ (ช) } ๒ ๑๑ (ช) } ๒ ๑๒ (ช) } ๒ ๑๓ (ช) } ๒ ๑๔ (ช) } ๒ ๑๕ (ช) } ๒ ๑๖ (ช) } ๒ ๑๗ (ช) } ๒ ๑๘ (ภ) } อุ.ตทา ๒ ๑๙ (ภ) } อุ.ตทา ๒ ๒๐ (ภ) อุ.สันตிரณ.๑		๑ (ตี) อุ.สันตிரณอกุสลาวิปาก ๑ ๒ (น) อุ.สันตிரณอกุสลาวิปาก ๑ ๓ (ท) อุ.สันตிரณอกุสลาวิปาก ๑ ๔ (ป) ๑ ๕ (จ) ๑ ๖ (ต้) ๑ ๗ (ณ) ๑ ๘ (ว) ๑ ๙ (ช) } ๒ ๑๐ (ช) } ๒ ๑๑ (ช) } ๒ ๑๒ (ช) } ๒ ๑๓ (ช) } ๒ ๑๔ (ช) } ๒ ๑๕ (ช) } ๒ ๑๖ (ช) } ๒ ๑๗ (ช) } ๒ ๑๘ (ภ) } อุ.สันตிரณอกุสลาวิปาก ๑ ๑๙ (ภ) } อุ.สันตிரณอกุสลาวิปาก ๑ ๒๐ (ภ) } อุ.สันตிரณอกุสลาวิปาก ๑		
วาระ	ตทาร์มณะ		ตทาร์มณะ	ชวณะ	

ถ้ากำหนด ทุกคือเหตุบุคคล มี ตทาร์มณจิต ๓ -> บอกรมณ ๓ -> บอกรูปจิต ๓

มี ภวังค ๑ ดวง คือ อุ.สันตிரณอกุสลาวิปาก ๑

มี ชวณจิต ๒๐ ดวง

มี ๔ ภุมิ คือ อบายภุมิ ๔

จักขุทวารวิถี อติมหันตารมณวิถี ตทาร์म्मณวาระ - ทวีเหตุกบุคคล

ทวีเหตุกบุคคล มี ตทาร์म्मณจิต ๗ (สันติริณจิต ๓, มหาวิ.วิป ๔) มีอติมหันตารมณวิถีได้ ๓ วิถี ๔ ประเภท

วิถีที่	๑		๒	๒	๓
ประเภทที่	๑	๒	๓	๔	๕
ภวังคจิต ๔	มหาวิ.วิป. ๔	มหาวิ.วิป. ๔		มหาวิ.อุ.วิป. ๒	มหาวิ.โส.วิป. ๒
ภุมิ ๗	กามสุขคติภุมิ ๗	กามสุขคติภุมิ ๗		กามสุขคติภุมิ ๗	กามสุขคติภุมิ ๗
กามชวณจิต ๒๐	๑๘	โทสะ ๒		โทสะ ๒	โทสะ ๒
1. อติอิฏฐะ	+			+	+
2. อิฏฐัมมัชชตะ	+	+			
3. อนิฏฐรูปารมณ	+	+			
ขณะจิต					
วาระ	ตทาร์म्मณะ		ตทาร์म्मณะ	ชวณะ	ชวณะ+อาคันตูกภ.

หมายเหตุ **อุ.อาคันตูกภ.๓** = อุ. สันติริณ กุศลวิบากจิต ๑, มหาวิบาก อุ.วิป. ๒

- ถ้ากำหนด ทวีเหตุกบุคคล มี ตทาร์म्मณจิต ๗ -> บอการมณ ๓ -> บอกวิบากจิต ๓
- มี ภวังค์ ๔ ดวง คือ มหาวิบาก ญาณวิป. ๔
- มี ชวณจิต ๒๐ ดวง
- มี ๗ ภุมิ คือ กามสุขคติภุมิ ๗

จักขุทวารวิถึ อติมหันตารมณวิถึ ตทารัมมณวาระ – โสดาบันบุคคล, สกทาคามีบุคคล

โสดาบันบุคคล, สกทาคามีบุคคล มี ตทารัมมณจิต ๑๑ (สันตிரณจิต ๓, มหาวิ. ๘) มีอติมหันตารมณวิถึได้ ๓ วิถึ ๕ ประเภท

วิถึที่	๑		๒	๒	๓
ประเภทที่	๑	๒	๓	๔	๕
ภวังคจิต ๕	มหาวิ. สัม. ๔	มหาวิ. สัม. ๔	รูปภวังค์ ๕	มหาวิ. อุ. สัม. ๒	มหาวิ. โส. สัม. ๒
ภุมิ ๑๗	กามสุขตติภูมิ ๗	กามสุขตติภูมิ ๗	รูปภุมิ ๑๐	กามสุขตติภูมิ ๗	กามสุขตติภูมิ ๗
กามชวณจิต ๑๕	๑๓ (ทิฏฐิ. วิป. ๔, อุทธจ. ๑, มหาภู ๘)	โทสะ ๒	๑๓ (ทิฏฐิ. วิป. ๔, อุทธจ. ๑, มหาภู ๘)	โทสะ ๒	โทสะ ๒
1. อติอิฏฐะ	+		+	+	+
2. อิฏฐัมมัชฌิตะ	+	+	+		
3. อนิฏฐรูปารมณ	+	+	+		
ขณะจิต	๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗	๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗	๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗	๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗	๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗
วาระ	ตทารัมมณะ	ตทารัมมณะ	ชวณะ	ชวณะ	ชวณะ+อาคันตูกภ.

หมายเหตุ **อุ.อาคันตูกภ. ๕** = อุ. สันตிரณ กุศลวิบากจิต ๑, มหาวิบาก อุเบกขา. ๔ (กามกุศลวิบากอุเบกขา ๕)

วิถึเหมือนกับเหตุกปฏุชนทุกประการ ต่างกันที่ชวณจิตหายไป ๕ ดวง คือ ทิฏฐิจิต สัม. ๔, วิจิกิจณา. ๑

ถ้ากำหนด โสดาบันบุคคล, สกทาคามีบุคคล มี ตทารัมมณจิต ๑๑ -> บอกรามณ ๓ -> บอกรวิบากจิต ๓ (จ   ตี   ณ)

มี ภวังค์ ๕ ดวง คือ มหาวิบาก ญาณสัม. ๔, รูปภวังค์ ๕

มี ชวณจิต ๑๕ ดวง คือ ทิฏฐิ. วิป. ๔, โทสะ ๒, อุทธจ. ๑, มหาภู ๘

มี ๑๗ ภุมิ คือ กามสุขตติภูมิ ๗, รูปภุมิ ๑๐ (เว้น สุทธาวาส ๕)

จักขุทวารวิถี อติมหันตารมณวิถี ตทาร์म्मณวาระ — อนาคามีบุคคล

อนาคามีบุคคล มี ตทาร์म्मณจิต ๑๑ (สันตிரณจิต ๓, มหาวิ. ๘) มีอติมหันตารมณวิถีได้ ๒ วิถี ๒ ประเภท

วิถีที่	๑	๑	๒	๒	๓
ประเภทที่	๑	๒	๓	๔	๕
ภวังคจิต ๕	มหาวิ. สัม. ๔		รูปภวังค์ ๕		
ภูมิ ๒๒	กามสุคติภูมิ ๗		รูปภูมิ ๑๕		
กามชวณจิต ๑๕	๑๓ (ทิฏฐิ.วิป. ๔, อุทัจ.๑, มหากุ ๘)		๑๓ (ทิฏฐิ.วิป. ๔, อุทัจ.๑, มหากุ ๘)		
1. อติอิฏฐะ	+		+		
2. อิฏฐัมมัชฌิตะ	+		+		
3. อนิฏฐรูปรามณ	+		+		
ขณะจิต					
วาระ	ตทาร์म्मณะ		ชวณะ		

ถ้ากำหนด อนาคามีบุคคล มี ตทาร์म्मณจิต ๑๑ -> บอการมณ ๓ -> บอกวิบากจิต ๓

มี ภวังค์ ๕ ดวง คือ มหาวิบาก ญาณสัม. ๔, รูปภวังค์ ๕

มี ชวณจิต ๑๓ ดวง คือ ทิฏฐิ.วิป. ๔, อุทัจ.๑, มหากุ ๘

มี ๒๒ ภูมิ คือ กามสุคติภูมิ ๗, รูปภูมิ ๑๕

จักขุทวารวิถี อติมหันตารมณวิถี ตทาร์มมณวาระ — อรหันตบุคคณ

อรหันตบุคคณ มี ตทาร์มมณจิต ๑๑ มีอติมหันตารมณวิถีได้ ๒ วิถี ๒ ประเภท

วิถีที่	๑	๑	๒	๒	๓
ประเภทที่	๑	๒	๓	๔	๕
ภวังคจิต ๕	มหาวิ.สัม. ๔		รูปภวังค์ ๕		
ภุมิ ๒๒	กามสุคติภุมิ ๗		รูปภุมิ ๑๕		
กามชวณจิต ๕	กามกิริยาชวณะ ๕ (หสิ.๑, มหาภิ ๘)		กามกิริยาชวณะ ๕ (หสิ.๑, มหาภิ ๘)		
1. อติอิฏฐะ	+		+		
2. อิฏฐัมชณัชตะ	+		+		
3. อนิฏฐรูปารมณ	+		+		
ขณะจิต					
วาระ	ตทาร์มมณะ		ชวณะ		

ถ้ากำหนด อนาคตามีบุคคณ มี ตทาร์มมณจิต ๑๑ -> บอกอารมณ ๓ -> บอกวิบากจิต ๓

มี ภวังค์ ๕ ดวง คือ มหาวิบาก ญาณสัม. ๔, รูปภวังค์ ๕

มี ชวณจิต ๕ ดวง คือ หสิ ๑, มหาภิ ๘

มี ๒๒ ภุมิ คือ กามสุคติภุมิ ๗, รูปภุมิ ๑๕

สุทธมนโถวาร อติวิภูตารมณวิธึ มีอติตภวังก์ ๑๕ วิธึ ๓๑ ประเภท

วิธึ	๕ วิธึ ๑๐ ประเภท		๗ วิธึ ๑๔ ประเภท	๗ วิธึ ๗ ประเภท	
ประเภท	๕ ประเภท	๕ ประเภท	๗ ประเภท	๗ ประเภท	๗ ประเภท
ภวังกจิต ๑๕	กามภวังก์ ๑๐	กามภวังก์ ๑๐	รูปภวังก์ ๕	กามอุเบกขาภ. ๖	กามโสมนัสภ. ๔
ภุมิ ๒๖	กามภุมิ ๑๑	กามภุมิ ๑๑	รูปภุมิ ๑๕	กามภุมิ ๑๑	กามสุคติภุมิ ๗
กามชวณจิต ๒๕	๒๗	โทสะ ๒	๒๗	โทสะ ๒	โทสะ ๒
1. อติอิฏฐะ	+		+	+	+
2. อิฏฐุมัชฌัตตะ	+	+	+		
3. อนิฏฐะ	+	+	+		
ขณะจิต	๑-๕ ควาง ๖-๑๐ กามภวังก์ ๑๐ ๑๑-๑๒ ๒๗ (-๒) ๑๓-๑๕ ๑๑ ๑๖-๑๗ กามภวังก์ ๑๐	๑-๕ ควาง ๖-๑๐ กามภวังก์ ๑๐ ๑๑-๑๒ ๒ ๑๓-๑๕ อ.ตทา ๖ ๑๖-๑๗ กามภวังก์ ๑๐	๑-๗ ควาง ๘-๑๑ รูปภวังก์ ๕ ๑๒-๑๕ ๑ ๑๖-๑๗ ๒๗ (-๒) ๑๘-๑๙ รูปภวังก์ ๕	๑-๗ ควาง ๘-๑๑ กามอุ.ภ.๖ ๑๒-๑๕ ๑ ๑๖-๑๗ ๒ ๑๘-๑๙ กามอุ.ภ.๖	๑-๗ ควาง ๘-๑๑ กามโส.ภ.๔ ๑๒-๑๕ ๑ ๑๖-๑๗ ๒ ๑๘-๑๙ อ.อุ.อ.คันตูกภ.๕
วาระ	ตทารัมมณะ	ตทารัมมณะ	ชวณะ	ชวณะ	ชวณะ+อ.คันตูก.ภ.
1. ว่าโดยบุคคล	๘ (ปุถุชน ๔ อริยผลบุคคล ๔)	๖ (ปุถุชน ๔ อริยผลบุคคลเบื้องต้น ๒)	๕ (ติเหตุปุถุชน ๑ อริยผลบุคคล ๔)	๖ (ปุถุชน ๔ อริยผลบุคคลเบื้องต้น ๒)	๔ (ทวิเหตุก.๑,ติเหตุปุถุ.๑ โสดาบัน.๑, สกทาคามี.๑)
2. ว่าโดยภุมิ	กามภุมิ ๑๑	กามภุมิ ๑๑	รูปภุมิ ๑๕ (-อติญญ)	กามภุมิ ๑๑	กามสุคติภุมิ ๗
3. อช.ปรมัตถ์	กามภวังก์ ๑๐ (ตามภาววิธึจิต)	กามภวังก์ ๑๐ (ตามภาววิธึจิต)	รูปภวังก์ ๕ (ตามภาววิธึจิต)	กามอุเบกขาภ. ๖ (ตามภาววิธึจิต)	กามโสมนัสภ. ๔ (ตามภาววิธึจิต)
4. ว่าโดยอารมณั	มึอารมณั ๖ ที่เรียกว้า กรรม, กรรมนิมิต หรือ คติ นิมิตอารมณัที่ได้รับมาจาก <i>ภทวาริกมรณา สันนชวณะ</i> ในภทก่อนเมื่อไถลัจะตาย เป็นอารมณั	มึอารมณั ๖ ที่เรียกว้า กรรม, กรรมนิมิต หรือ คติ นิมิตอารมณัที่ได้รับมาจาก <i>ภทวาริกมรณา สันนชวณะ</i> ในภทก่อนเมื่อไถลัจะตาย เป็นอารมณั	มึบิญญติกรรมนิมิตชัมมารมณัอื่นเนื่องด้วยกรรมฐาน ๒๖ ที่ได้รับมาจาก <i>มโนทวาริกมรณา สันนชวณะ</i> ในภทก่อนเมื่อไถลัจะตาย เป็นอารมณั	มึอารมณั ๖ ที่เรียกว้า กรรม, กรรมนิมิต หรือ คติ นิมิตอารมณัที่ได้รับมาจาก <i>ภทวาริกมรณา สันนชวณะ</i> ในภทก่อนเมื่อไถลัจะตาย เป็นอารมณั (-จิตที่ท้าวหน้าที <i>อ.คันตูกภ.</i> นั้นมึอารมณั ๖ อยางใดอยางหนึ่งทีเป็นกามชรรรม ซึ่งเคยมึความช้านาญมาแลวในภทนี้ เป็นอารมณั)	มึอารมณั ๖ ที่เรียกว้า กรรม, กรรมนิมิต หรือ คติ นิมิตอารมณัที่ได้รับมาจาก <i>ภทวาริกมรณา สันนชวณะ</i> ในภทก่อนเมื่อไถลัจะตาย เป็นอารมณั (-จิตที่ท้าวหน้าที <i>อ.คันตูกภ.</i> นั้นมึอารมณั ๖ อยางใดอยางหนึ่งทีเป็นกามชรรรม ซึ่งเคยมึความช้านาญมาแลวในภทนี้ เป็นอารมณั)
ค้ำหรับวิธึจิตทังหมคทีอยูในวิธึนี้	มึอติอิฏฐะ อิฏฐุมัชฌัตตะ หรือ อนิฏฐุอารมณั ๖ ทีเป็นบัจจุบันนิพคัันรูป ๑๘ (ตามช้างคััน) คึอ นิพคัันรูป ทีคึยง คึชรรรมคา หรือทีไมคึ ทีปรากกัอยู่เฉพะหน้า เป็นอารมณั	มึอติอิฏฐะ อิฏฐุมัชฌัตตะ หรือ อนิฏฐุอารมณั ๖ ทีเป็นบัจจุบันนิพคัันรูป ๑๘ (ตามช้างคััน) คึอ นิพคัันรูป ทีคึยง คึชรรรมคา หรือทีไมคึ ทีปรากกัอยู่เฉพะหน้า เป็นอารมณั	มึอติอิฏฐะ อิฏฐุมัชฌัตตะ หรืออนิฏฐุอารมณั ๗(รูป-ลัท-ชัม)ทีเป็นบัจจุบันนิป. ๑๑(เวัน ฆา-ชีว-กา-ภาว2)	มึ อติอิฏฐุอารมณั ๖ ทีเป็นบัจจุบันนิพคัันรูป ๑๘ คึอ นิพคัันรูป ทีคึยง ทีปรากกัอยู่เฉพะหน้า เป็นอารมณั	มึ อติอิฏฐุอารมณั ๖ ทีเป็นบัจจุบันนิพคัันรูป ๑๘ คึอ นิพคัันรูป ทีคึยง ทีปรากกัอยู่เฉพะหน้า เป็นอารมณั
5. ว่าโดยวัตถุ	ภวังก์แรกและภวังก์หลัง และวิธึจิตทังหมคอาศัยหทัยวัตถุเกิด				

สุทธมนโถวาร อติวิภูตารมณวิถิ ชวนวาระ ที่ไม่มีอติตักวังก์

วิถิ	วิถิรวม				
ภวังกจิต ๑๕	ภวังก์ ๑๕		กามภวังก์ ๑๐	รูปภวังก์ ๕	
ภุมิ ๓๐	ภุมิ ๓๐		กามภุมิ ๑๑	รูปภุมิ ๑๕	
กามชวนจิต ๒๗	๒๗		๒๖	๒๖	
1. อติอิฏฐะ	+		+	+	
2. อิฏฐัมชฌิตตะ	+		+	+	
3. อนิฏฐะ	+		+	+	
ขณะจิต		ไม่มีอนิฏฐารมณเพราะไม่มีกามจิต			
วาระ	ชวนะ		ชวนะ	ชวนะ	
ว่าโดยบุคคล	๘ (ปุถุชน ๔ อริยผลบุคคล ๔)		บุคคล ๘ (ปุถุชน ๔ อริยผลบุคคล ๔)	๕ (ติเหตุปุถุชน ๑ อริยผลบุคคล ๔)	
ว่าโดยอารมณ			มีอารมณ ๖ ที่เรียกวา กรรม, กรรมนิมิตหรือคตินิมิตอารมณ ที่ได้รับมาจาก มทวาริกมรณา สันนชวนะ ในภพก่อน เมื่อ โกล้จะตาย เป็นอารมณ	มีบัญญัติกรรมนิมิตชัมมารมณ อันเนื่องด้วยกรรมฐาน ๒๖ คือ กสิณ.๑๐, อสุภ.๑๐, โภฏฐาส.๑, อานา.๑, และสัจจบัญญัติ ๔ ที่ ได้รับมาจาก มโนทวาริกมรณา สันนชวนะ ในภพก่อนเมื่อโกล้ จะตาย เป็นอารมณ	
สำหรับวิถิจิตทั้งหมด ที่อยู่ในวิถินี้	ต้องแสดง ๑.กามภ.ที่เป็นกามชวนะ 26 ที่รับอารมณ-มหัคคต, โลกุต. ๒.รูปภ.ที่มีกามชวนะ 27 ที่รับอารมณปัจจุบันนิปผัน.13 ชัมมา.= กามจิต, มหัคคต, โลกุต, อนิป.๑๐ที่เป็นเตกาลิกะ ๓.อรุปภ.ที่มีกามชวนะ26 ที่รับอารมณที่เหลือทั้งหมด		มีอติอิฏฐะ หรือ อิฏฐัมชฌิตต-อารมณ ๑ ที่เป็น ชัมมารมณ ได้แก่มหัค. ๑๘ (-มหัค.วิ.๕) โลกุตตรจิต ๘ เจ.ที่ประกอบ ที่เป็นเตกาลิกะ และ นิพพาน บัญญัติที่เป็นกาลวิมุติ เป็น อารมณ	มีอติอิฏฐะ อิฏฐัมชฌิตตะหรือ อนิฏฐอารมณ ๑(รูปา-สัจจ-ชัม) ที่เป็นอติต อนาคตนิปผัน.๑๑ (เว้น ฌา-ชีว-กา-ภาว ๒) และ ชัมมารมณ ที่เป็นกามจิต ๑๘ มหัคคตจิต ๒๒ โลกุตตรจิต ๘ เจ.๔๘ (-โทจตุ.๔) อนิปผัน.๑๐ ที่เป็นเตกาลิกะ และนิพพาน บัญญัติที่เป็น กาลวิมุติ เป็นอารมณ	มีบัญญัติกรรมนิมิตและมหัคคต-กรรมนิมิตชัมมารมณอันเนื่อง ด้วย รูปกรรมฐาน ๔ คือ กสิณชมาภุมิอากาศบัญญัติ, อากาสาบัญญัติ, นัตถิกาวบัญญัติ และ อากิญจัญญายตนฉาน ที่ได้รับมาจาก มโนทวาริกมรณา สันนชวนะ ในภพก่อนเมื่อโกล้จะ ตาย เป็นอารมณ

กามขวนสุทธมโนทวาร วิภูตารมณวิธึ **มืตืตักวักคั ๑๔** วิธึ ๒๑ ประเภท

วิธึ	๗ วิธึ ๑๔ ประเภท		๗ วิธึ ๗ ประเภท
ประเภท	๗ ประเภท		๗ ประเภท
ภวักคจิต ๑๕	ภวักคจิต ๑๕		กามอุเบกขาก. ๖
ภุมิ ๒๖	ปัยุงวอการภุมิ ๒๖		กามภุมิ ๑๑
กามขวนจิต ๒๘	๒๗		โทสะ ๒
1. อติอิฐฐะ	+		+
2. อิฐฐัมฆนัตตะ	+		+
3. อนิฐฐะ	+		+
ขณะจิต	เหมือน อติวิภูตารมณ มืตื. 1+3		
๑-๓			
๔	ภวักคจิต ๑๕		กามอุ.ภ. ๖
๑๐	๑		๑
๑๑	} ๒๗ (๒)		} ๒
๑๒			
๑๓			
๑๔			
๑๕			
๑๖			
๑๗	ภวักคจิต ๑๕		กามอุ.ภ.๖
๑๘	ภวักคจิต ๑๕		อา อ.อาคันตูก.๖
วาระ	ขวนะ		ขวนะ+อาคันตูก.ภ.
1. ว่าโดยบุคคล	๘ (ปุถุชน ๔, อริยผลบุคคล ๔)		๘ (ปุถุชน ๔ อริยผลบุคคลเบื่องต่ำ ๒)
2. ว่าโดยภุมิ	ปัยุงวอการภุมิ ๒๖		กามภุมิ ๑๑
3. อธ.ปรมัตถั	ปัยุงวอการภวักคจิต ๑๕ (ตามภาพวิถึจิต)		กามอุเบกขาก. ๖ (ตามภาพวิถึจิต)
4. ว่าโดยอารมณั	ก.แรกและ ภ.หลัง - ส่วนวิถึจิตเหล่านั้น - ที่เป็น กามภวักคจิต ๑๐ มีอารมณั ๖ ที่เรียกว่ กรรม, กรรมนิมิต หรือ คตินิมิตอารมณั ที่ได้รับมาจาก ฆทวาริกมรณาสันนขวนะ ในภพก่อนเมือไถลัจะตาย เป็นอารมณั ส่วนที่เป็น รูปภวักคจิต ๕ นั้นมี ปัยุงวอการภุมิ อั้นเนื่องด้วยกรรมฐาน ๒๖ คือ กสิณ ๑๐, อสุภ ๑๐, โภกกุฐาส ๑, อานาปาน ๑ และ สัตวบัญญัติ ๔ ที่ได้รับมาจาก มโนทวาริกมรณาสันนขวนะ ในภพก่อนเมือไถลัจะตายเป็นอารมณั		มีอารมณั ๖ ที่เรียกว่ กรรม, กรรมนิมิต หรือ คตินิมิตอารมณั ที่ได้รับมาจาก ฆทวาริกมรณาสันนขวนะ ในภพก่อนเมือไถลัจะตาย เป็นอารมณั (-จิตที่ท่ทำหน้าที่ อาคันตูก. นั้นมีอารมณั ๖ อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เป็นกามธรรม ซึ่งเคยมีความชำนาญมาแล้วในภพนี้ เป็นอารมณั)
สำหรับวิถึจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถึนี้	ถ้าเกิดใน กามภุมิ มีอติอิฐฐะ อิฐฐัมฆนัตตะหรือ อนิฐฐอารมณั ๖ ที่เป็นปัจจุบันนิพผันนรูป ๑๘ คือ นิพผันนรูป ที่ดียัง ดีชรรรคา หรือที่ไมดี ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้า เป็นอารมณั ถ้าเกิดใน รูปภุมิ มีอติอิฐฐะ อิฐฐัมฆนัตตะหรืออนิฐฐอารมณั ๓ (รูป- สัท-สัมผัส) ที่เป็นปัจจุบันนิพ.๑๓ (เว็น ฆา-ชีว-กา-ภาว2) คือ นิพผันนรูปที่ดียัง ดีชรรรคา หรือที่ไมดี ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้า เป็นอารมณั		มีอติอิฐฐะ อิฐฐัมฆนัตตะ หรือ อนิฐฐอารมณั ๖ ที่เป็นปัจจุบันนิพผันนรูป ๑๘ คือ นิพผันนรูป ที่ดียัง ดีชรรรคา หรือที่ไมดี ที่ปรากฏอยู่เฉพาะหน้า เป็นอารมณั
5. ว่าโดยวัตถุ	ภวักคแรกและภวักคหลัง และวิถึจิตทั้งหมดอาศัยหทัยวัตถุเกิด		

กามขวนสุทธมโนทวาร วิภูตารมณวิธึ **ไม่มีอดีตภวังก์ ๒** วิธึ ๓ ประเภท **แสดงอารมณ์โดยพิสดาร**

วิธึ	๑ วิธึ ๒ ประเภท		๑ วิธึ ๑ ประเภท
ประเภท	๑ ประเภท		๑ ประเภท
ภวังกจิต ๑๕	ภวังกจิต ๑๕		กามอุเบกขา. ๖
ภุมิ ๓๐	บัญญัติการภุมิ ๓๐		กามภุมิ ๑๑
กามขวนจิต ๒๕	๒๗		โทสะ ๒
1. อติภุมิ	+		+
2. ภุมิขมัตตะ	+		+
3. อนิภุมิ	+		+
ขณะจิต			
วาระ	ขวนะ		ขวนะ+อาคันตูก.ภ.
ว่าโดยอารมณ์ ภวังก์แรกและภวังก์ หลัง	ที่เป็นกามภวังกจิต ๑๐ มีอารมณ์ ๖ ที่เรียกว่า กรรม, กรรมนิमित หรือ คตินิมิตอารมณ์ที่ได้รับมาจาก ฆทวาริกมรณาสันนขวนะ ในภวก่อนเมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณ์ ส่วนที่เป็นรูปภวังกจิต ๕ นั้นมี บัญญัติกรรมนิमितขัมมารมณ อันเนื่องด้วยกรรมฐาน ๒๖ คือ กสิณ ๑๐, อสุภ ๑๐, โภกฐาส ๑, อานาปาน ๑ และ สัตตบัญญัติ ๔ ที่ได้รับมาจากมโนทวาริกมรณาสันนขวนะ ในภวก่อนเมื่อใกล้จะตายเป็นอารมณ์ ส่วนที่เป็นอรูปภวังกจิต ๔ นั้นมีบัญญัติกรรมนิमितหรือมหัคคตกรรมนิमितขัมมารมณอันเนื่องด้วย อรูปกรรมฐาน ๔ คือ กสิณขมาภุมิภาสบัญญัติ, อากาสาณัญญาขณณาน, นัตถิภาวบัญญัติ และ อากิญจัญญาขณณาน ที่ได้รับมาจาก มโนทวาริกมรณาสันนขวนะ ในภวก่อนเมื่อใกล้จะ ตาย เป็นอารมณ์		มีอารมณ์ ๖ ที่เรียกว่า กรรม, กรรมนิमित หรือ คตินิมิต อารมณ์ที่ได้รับมาจาก ฆทวาริกมรณาสันน ขวนะ ในภวก่อนเมื่อใกล้จะตายเป็นอารมณ์ (-จิตที่ทำหน้าที่ อาคันตูก. นั้นมีอารมณ์ ๖ อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นกามธรรม ซึ่งเคยมีความชำนาญมาแล้วในภพนี้เป็นอารมณ์)
สำหรับวิธึจิตทั้งหมด ที่อยู่ในวิธึนี้	ถ้าเกิดในกามภุมิ มีอติภุมิ อภุมิขมัตตะหรือ อนิภุมิอารมณ์ ๖ ที่เป็นอดีต หรืออนาคต นิพผันนรูป ๑๕ คือ นิพผันนรูป ที่ดียิ่ง ศิขรรณดา หรือที่ไม่ดี และขัมมารมณ ได้แก่ กามจิต ๕๔, รูปา.๑๐ (- รูป.วิ ๕), อรูป.๘ (- อรูป.วิ.๔), โลกุต.๘, เจ.๕๒, อนิพผัน.๑๐ ที่เป็นเตกาลิกะ และนิพพาน บัญญัติ ที่เป็นกาลวิมุติ เป็นอารมณ์ ถ้าเกิดในรูปภุมิ มีอติภุมิ อภุมิขมัตตะหรืออนิภุมิอารมณ์ ๓ (รูปา- สัท-ขัม) ที่เป็นอดีต หรืออนาคต นิพผันนรูป ๑๑ (เว็น ขา-ชีว-กา-ภาว๒) คือ นิพผันนรูปที่ดียิ่ง ศิขรรณดา หรือที่ไม่ดี และขัมมารมณ ได้แก่ กามจิต ๓๘ (- โทส.๒, ขาน.๒, ชิว.๒, ภาย.๒, มหา.วิ.๘), รูปา.๑๕, อรูป.๘ (- อรูป.วิ.๔), โลกุต.๘, เจ.๔๘ (- โทจตุ.๔), อนิพผัน.๑๐ ที่เป็นเตกาลิกะ และนิพพาน บัญญัติ ที่เป็นกาลวิมุติ เป็นอารมณ์ ถ้าเกิดใน อรูปภุมิ มีอติภุมิ อภุมิขมัตตะหรือ อนิภุมิอารมณ์ ๑ ที่เป็นขัมมารมณ ได้แก่ กามจิต ๒๗ คือ อภ.๑๐ (-โท.๒) มโน.๑ มหาภ.๘ มหาภ.๘ อรูปา.๑๒ ตามสมควรแก่ภุมิ โลกุต.๑ (-โสดา.มค.๑) เจ.๔๖ (-โทจตุ.๔ อป.๒) ที่เป็นเตกาลิกะ และนิพพาน บัญญัติ (ที่เกี่ยวกับ อรูปกรรมฐาน ๒ คือ ๑. กสิณขมาภุมิภาสบัญญัติ ๒. นัตถิภาวบัญญัติ) ที่เป็นกาลวิมุติ เป็นอารมณ์		มีอติภุมิ อภุมิขมัตตะหรือ อนิภุมิอารมณ์ ๖ ที่เป็นอดีต หรืออนาคตนิพผัน๑๕ และขัมมารมณได้แก่ กามจิต ๕๔, รูปา.๑๐ (- รูป.วิ ๕), อรูป.๘ (- อรูป.วิ.๔) เจที่ประกอบ อนิพผัน.๑๐ ที่เป็นเตกาลิกะ และ บัญญัติที่เป็นกาลวิมุติ เป็นอารมณ์ (โทสขวนะ รู้โลกุตตรจิตและนิพพานไม่ได้)

กามชวนสุทรมโนทวาร วิภูตารมณวิธีย์ **ไม่มีอดีตภวังค์** ๒ วิธีย์ ๓ ประเภท

วิธีย์	๑ วิธีย์ ๒ ประเภท		๑ วิธีย์ ๑ ประเภท
ประเภท	๑ ประเภท	๑ ประเภท	๑ ประเภท
ภวังคจิต ๑๕	ภวังคจิต ๑๕	กามอุเบกขาภ. ๖	กามโสมนัสภ.๔
ภุมิ ๓๐	ปัญญาโวการภุมิ ๓๐	กามภุมิ ๑๑	กามสุคติภุมิ ๗
กามชวนจิต ๒๕	๒๗	โทสะ ๒	โทสะ ๒
1. อตติภุชชะ	+	+	+
2. อภุชชะ	+	+	+
3. อนิภุชชะ	+	+	+
ขณะจิต	๒๗ (๒๗)	๑๑	๗
วาระ	ชวณะ	ชวณะ	ชวณะ+อาคัมตูกภ.
ว่าโดยอารมณ์ ภวังค์แรกและภวังค์ หลัง	ที่เป็นกามภวังคจิต ๑๐ มีอารมณ์ ๖ ที่เรียกว่า กรรม, กรรมนิमित หรือ คตินิมิตอารมณ์ที่ได้รับมาจาก กตาวาริกมรณาสันชวณะ ในภพก่อนเมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณ์ ส่วนที่เป็นรูปภวังคจิต ๕ นั้นมี บัญญัติกรรมนิमितชัมมารมณ อันเนื่องด้วยกรรมฐาน ๒๖ คือ กสิณ ๑๐, อสุภ ๑๐, โภจนาส ๑, อานาปาน ๑ และ สัตตวบัญญัติ ๔ ที่ได้รับมาจากมโนทวาริกมรณาสันชวณะ ในภพก่อนเมื่อใกล้จะตายเป็นอารมณ์ ส่วนที่เป็นอรูปภวังคจิต ๔ นั้นมีบัญญัติกรรมนิमितหรือมหัคคตกรรมนิमितชัมมารมณอันเนื่องด้วย อรูปกรรมฐาน ๔ คือ กสิณคณาภิมาทาสบัญญัติ, อากาสาบัญญัติ, นัตติกาบัญญัติ และ อากิญจัญญายตนฌาน ที่ได้รับมาจาก มโนทวาริกมรณาสันชวณะ ในภพก่อนเมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณ์	มีอารมณ์ ๖ ที่เรียกว่า กรรม, กรรมนิमित หรือ คตินิมิต อารมณ์ที่ได้รับมาจาก กตาวาริกมรณาสันชวณะ ในภพก่อนเมื่อใกล้จะตายเป็นอารมณ์ (จิตที่ทำหน้าที่ อาคัมตูกภ. นั้นมีอารมณ์ ๖ อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เป็นกามธรรม ซึ่งเคยมีความชำนาญมาแล้วในภพนี้ เป็นอารมณ์)	
สำหรับวิธียุติทั้งหมด ที่อยู่ในวิธีย์นี้	มีอตติภุชชะ อภุชชะชัมตตะหรือ อนิภุชชะอารมณ์ ๖ ที่เป็นอดีต หรือ อนาคตนิปผันนรูป ๑๕ คือ นิพผันนรูป ที่ดียิ่ง ดีชรรรมา หรือที่ไม่ดี และชัมมารมณ ได้แก่ จิต ๘๘, เจ.๕๒, อนิปปัน.๑๐ ที่เป็นเตกาลิกะ และนิพพาน บัญญัติ ที่เป็นกาลวิมุติ เป็นอารมณ์ *	มีอตติภุชชะ อภุชชะชัมตตะหรือ อนิภุชชะอารมณ์ ๖ ที่เป็นอดีต หรืออนาคตนิปผัน.๑๕ และชัมมารมณได้แก่ กามจิต, มหัคคจิต, เจที่ประกอบ อนิปปัน.๑๐ ที่เป็นเตกาลิกะ และบัญญัติ ที่เป็นกาลวิมุติ เป็นอารมณ์ * (โทสชวณะ รู้โลกุตตรจิตและนิพพานไม่ได้)	

* หมายถึง เป็นการแสดงอารมณ์โดยรวม

จำแนกอารมณ์-สุทธมนโทวารวิถี

อารมณ์	ปรมาัตถธรรม 4			กาล	สุทธมนโทวาร อติวิภูตารมณ์ ที่มีอดีตภวังค์			สุทธมนโทวาร อติวิภูตารมณ์ ที่ไม่มีอดีตภวังค์			
					กามภูมิ 11	รูปภูมิ 15	อรุณภูมิ 4	กามภูมิ 11	รูปภูมิ 15	อรุณภูมิ 4	
ปัญจอารมณ์	รูป 28	วิสัยรูป 7	นิป ผัน รูป 18	ปัจจุบัน นิปผันนรูป 18	อารมณ์ 6 ปัจจุบัน นิปผัน. 18	อารมณ์ 3 ปัจจุบันนิป.13 (-ฆา,ชีว,กาย,ภาว.2)					
		ปสาทรูป 5									
		สุขุมรูป 6*			อดีต อนาคต นิปผันนรูป 18				อารมณ์ 6 อดีต อนาคตนิป.18	อารมณ์ 3 อดีต อนาคตนิป.13 (-ฆา,ชีว,กาย,ภาว.๒)	
		สุขุมรูป 10		อนิปผันน รูป 10					อนิปผันนรูป 10	อนิปผันนรูป 10	
ชั้นมารมณ		จิต 89	กามจิต 54		เตกาลิกะ				กามจิต 54 (โทส.2,ทุกข.1 ขัดกับอติวิภูตารมณ์)	กามจิต 38 (-โทส.2,ฆาน.2,ชีว.2, กาย.2, มหาวิ.8)	กามจิต 27 (อภุ.10, มโน.1, มหาภู.8, มหาภิ.8)
	มหัคคตจิต 27						รูป.10 (-รูป.วิ.5) อรุณ.8 (-อรุณ.วิ.4)	รูป.15 อรุณ.8 (-อรุณ.วิ.4)	อรุณ.12 (ตามสมควร)		
	โลกุตตรจิต 8						โลกุต.8	โลกุต.8	โลกุต.7 (-โสต.มค.1)		
	เจ.52						เจ.52 (โทสตูก 4 ในโทส.2 ขัดกับอติวิภูตารมณ์)	เจ.48 (-โทสตูก 4)	เจ.46 (-โทสตูก 4, อป.2*)		
	นิพพาน			กาลวิมุตติ					นิพพาน	นิพพาน	นิพพาน
บัญญัติ						บัญญัติ	บัญญัติ	บัญญัติ	บัญญัติ		

หมายเหตุ วิถีที่มี ปัจจุบันนิป.18 เป็นอารมณ์ เท่านั้น ที่จะมี อดีตภวังค์
 สุขุม 6* = อาโป 1, ภาวรูป 2, หทัยรูป 1, อาหารรูป 1, ชีวีตรูป 1

* เว้นอัป.2-เพราะอรุณไม่มี
 สัตวบัญญัติเป็นอารมณ์

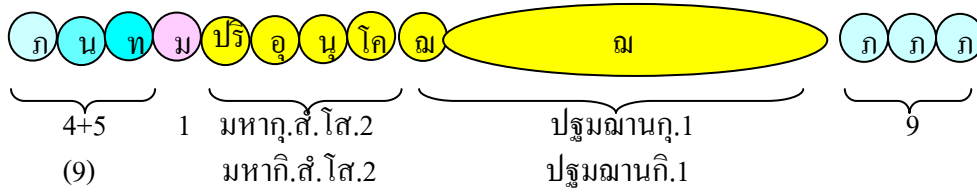

กามวิถี กับ อัปนาวิถี

กามวิถี	อัปนาวิถี
๑. ไม่ได้แนบแน่นอยู่ในอารมณ์เดียวโดยเฉพาะ	๑. แนบแน่นอยู่ในอารมณ์เดียวโดยเฉพาะ
๒. เกิดได้ทั้งทางปัญจทวารวิถีและมโนทวารวิถี	๒. เกิดได้ทางมโนทวารวิถีทางเดียว
๓. มีอารมณ์ได้ทั้ง ๖	๓. มีได้เฉพาะซัมมารมณ คือ อากาสาัญญาตณ กุสล ๑, กิริยา ๑, อาภิญญาัญญาตณ กุสล ๑, กิริยา ๑, บัญญัติ และ นิพพาน
๔. มีได้ทั้งอดีตอารมณ์ อนาคตอารมณ์ ปัจจุบันอารมณ์ และ กาลวิมุตติอารมณ์	๔. มีเฉพาะอดีตอารมณ์ และกาลวิมุตติ อารมณ์เท่านั้น
๕. อาศัยวัตถุ ๖ เกิด (เฉพาะทพวัตถุ บางทีก็ไม่ต้องอาศัย)	๕. อาศัยเฉพาะทพวัตถุเกิดแต่อย่างเดียว หรือมีจะนั้น ก็เกิด โดยไม่ต้องอาศัยวัตถุเลย
๖. แยกประเภทมโนทวารวิถีเป็นสอง คือ วิภูตารมณวิถี และ อวิภูตารมณวิถี	๖. ไม่แยกเป็นสองประเภทอย่างนั้น เพราะ มีแต่ วิภูตารมณนั้น อย่างเดียว ด้วยเหตุว่า ถ้าอารมณ์นั้นไม่ชัดเจนแจ่มแจ้ง จริงๆ แล้วอัปนาชวณะก็เกิดไม่ได้เลย
๗. อาจมีถึงตทาลัมพะนะได้	๗. ไม่มีตทาลัมพะนะเลย
๘. มีชวณะอย่างมากได้เพียง ๗	๘. ชวณะเกิดได้ตั้งแต่ ๑ ขณะขึ้นไปจน มากมายถึงนับ ประมาณ ไม่ได้
๙. มีเวทนาได้ทั้ง ๕	๙. มีเวทนาได้เพียง ๒ คือ โสมนัส กับ อุเบกขาเท่านั้นเอง
๑๐. มีทั้ง อสังขาริก และสสังขาริก	๑๐. มีแต่ สสังขาริก อย่างเดียว
๑๑. มีสัมปยุตตได้ทั้ง ๕ คือ ทิฐฐิสัมปยุตต ปฏิฆัมปยุตต วิจิกิจจาสัมปยุตต อุททัจจสัมปยุตต ญาณสัมปยุตต	๑๑. มีเฉพาะแต่ ญาณสัมปยุตต อย่างเดียว เท่านั้น
๑๒. มีทั้ง โสภณะ และอโสภณะ	๑๒. มีโสภณะ แต่อย่างเดียว
๑๓. มีเฉพาะ โลกีย แต่อย่างเดียว	๑๓. มีทั้ง โลกีย และ โลกุตตร
๑๔. ไม่มีแม่แต่ มหัคคตจิต	๑๔. มีทั้งมหัคคต และ โลกุตตร
๑๕. มีทั้งจิตที่เป็น กุสล อกุสล วิบาก และกิริยา	๑๕. ไม่มีจิตที่เป็นอกุสลเลย
๑๖. มีทั้งการสังสมกิเลส และทำลาย กิเลส แต่การทำลาย กิเลส ก็ทำลายเพียงชั่วขณะทีเรียกว่า ตพังคะ เท่านั้น	๑๖. ไม่มีทั้งการสังสมกิเลสเลย มีแต่การทำลาย กิเลสอย่างเดียว และทำลายอย่าง วิกขัมภณะ ตลอดจนอย่าง สมุจเฉท ให้หมด สิ้นสูญเชื้อไปเลย
๑๗. เกิดได้แก่บุคคลทั่วไป ไม่ว่าจะเป็ทุกคติบุคคล สุกคติ บุคคล ทวิเหตุกบุคคล ตลอดจน ติเหตุกบุคคล	๑๗. เกิดได้เฉพาะ ติเหตุกบุคคล เท่านั้น
๑๘. เกิดได้ในภูมิทั้ง ๓๐ เว้นอสัญญัตตภูมิ ภูมิเดียวเท่านั้น	๑๘. เกิดได้ในภูมิเพียง ๒๖ ภูมิ (เว้นอบาย.๔ อสัญญัตต.๑)
๑๙. มีวิถีจิตอย่างมากได้ถึง ๗ อย่าง คือ อาวชชนจิต ๑ ปัญญาญาณจิต ๑ สัมปฏิจฉันนจิต ๑ สันตிரณจิต ๑ วัฏฐัพพนจิต ๑ ชวนจิต ๑ ตทาลัมพนจิต ๑	๑๙. มีวิถีจิตเพียง ๒ อย่างเท่านั้น คือ อาวชชนจิต ๑ ชวนจิต ๑
๒๐. เกิดจากภวังคจิตได้ทั้ง ๑๕ คือ อุเบกขาสันตริณวิบาก ๒ มหาวิบาก ๘ มหัคคตวิบาก ๕	๒๐. เกิดจากภวังคจิตเพียง ๑๓ ดวง คือ มหาวิบากญาณสัมปยุตต ๔ มหัคคตวิบาก ๕
๒๑. มีจิตเกิดได้ทั้งสิ้นรวม ๕๔ ดวง คือ กามจิตทั้งหมด	๒๑. มีจิตที่เกิดได้ คือ อัปนาชวนจิต ๕๘ ดวง คือ มหัคคตกุสล ๕ มหัคคตกิริยา ๕ โลกุตตรจิต ๔๐
๒๒. ในวิถีเดียวกัน มีอารมณ์แต่อย่างเดียวเท่านั้น	๒๒. ในวิถีเดียวกัน มีอารมณ์ได้มากกว่า อย่างเดียว
๒๓. ชวนจิตในวิถีเดียวกัน มีชวนจิตเป็นชาติเดียวกัน	๒๓. มีชวนจิตในวิถีเดียวกันได้มากกว่า ชาติเดียว
๒๔. ชวนจิตในวิถีเดียวกัน เป็นกามชวณะแต่อย่างเดียว	๒๔. ชวนจิตในวิถีเดียวกัน มีกามชวณะ และ มหัคคตชวณะ หรือ โลกุตตรชวณะด้วย

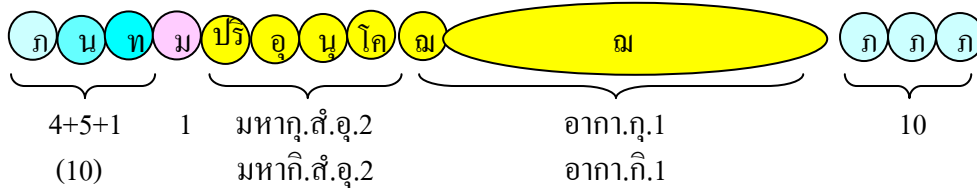
ฉานสมาบัติวิธีของปฐมฉาน

5-22

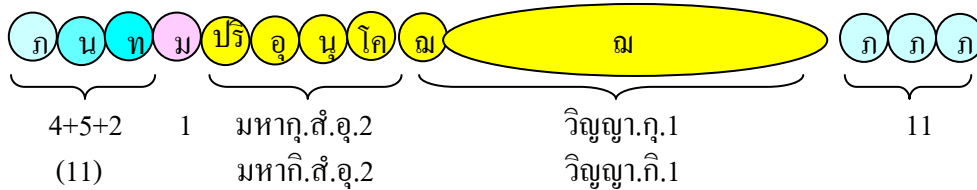
ฉานสมาบัติวิธีของอากาสนัญจายตนฉาน

5-23

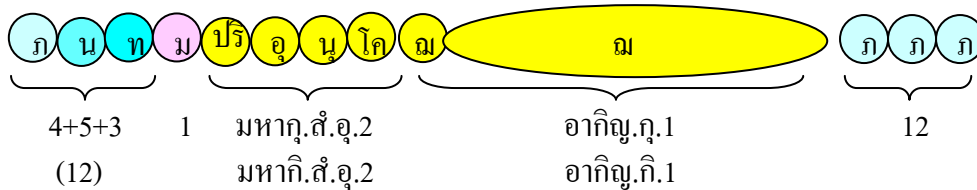
ฉานสมาบัติวิธีของวิญญาณัญจายตนฉาน

5-23

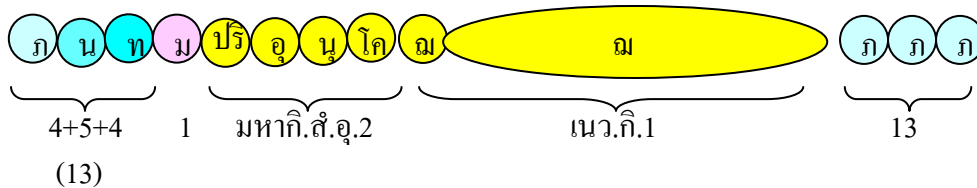
ฉานสมาบัติวิธีของอากิญจัญจายตนฉาน

5-23

ฉานสมาบัติวิธีของเนวสัญญานาสัญญายตนฉาน ของพระอรหันต์

5-23

การเริ่มต้นเจริญฉานในรูปภูมิ-อรุภูมิหลังจากปฏิบัติ

ติเหตุกปฏุชนที่ไปเกิดในรูปภูมิ -- เมื่อรูปฉานวิบากส่งผลให้ไปเกิดแล้ว ฉานที่มีอยู่ก็เสื่อมไป ต้องไปทำปฐมฉานใหม่ โดยเริ่มจากอาทิกัมมิกปฐมฉานวิธี ขึ้นไป ดังนั้นคติต่อไปของรูปภูมิสามารถเกิดในภูมิที่ต่ำกว่า เสมอ กัน หรือสูงกว่าได้ แต่ถ้าเป็นอริยบุคคลแล้ว ฉานเดิมไม่เสื่อมจึงไปเจริญฉานของตนเอง (ฉานสมาบัติวิธี) ที่เคย ไปได้ในภูมินั้น ๆ ได้เลย

ติเหตุกปฏุชนที่ไปเกิดในอรุภูมินั้น-- เมื่อรูปฉานวิบากส่งผลให้ไปเกิดแล้ว อรูปฉานที่มีอยู่ก็เสื่อมไป ต้องไปทำอรูปฉานใหม่ในภูมิของตน (ไม่ต่ำกว่าเดิม) โดยเริ่มจากอาทิกัมมิกฉานวิธี แต่ถ้าเป็นอริยบุคคลแล้ว ฉาน เดิมไม่เสื่อมจึงไปเจริญฉานของตนเอง (ฉานสมาบัติวิธี) ที่เคยได้ในภูมินั้น ๆ ได้เลย

จำแนกบุคคล 12 โดยจิต 89

บุคคล	จิต 89	อกุศลจิต 12					อเหตุก. 18	กามโสภณจิต 24			รูปาวจรจิต 15			อรุปาวจรจิต 12			โลกุตร. 8	ในวิถิจิต 80	ชวนจิต 55	
		ทัญญิสฺส	ทัญญิวิป.	โทส.	วิจิ.	อุท.		มหาภ.	มหาวิ.	มหาภิก.	รูปภ.	รูปวิ.	รูปภิก.	อรูปภ.	อรูปวิ.	อรูปภิก.			กามชวน	อัปปนา.
		4	4	2	1	1	18	8	8	8	5	5	5	4	4	4			29	26
ทุดตือเหตุกบุคคล	37	4	4	2	1	1	17	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	37	20	-
สุดตือเหตุกบุคคล	41	4	4	2	1	1	17	8	วิป.4	-	-	-	-	-	-	-	-	41	20	-
ทวิเหตุกบุคคล	41	4	4	2	1	1	17	8	วิป.4	-	-	-	-	-	-	-	-	41	20	-
ติเหตุกปฺลุชน	63	4	4	2	1	1	17	8	8	-	5	5	-	4	4	-	-	54 (-มหัค.วิ.9)	20	9
โสดาปตติมรรคบุคคล	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
โสดาปตติผลบุคคล	59	-	4	2	-	1	17	8	8	-	5	5	-	4	4	-	1	50	15	10
สททาคามิมรรคบุคคล	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
สททาคามิผลบุคคล	59	-	4	2	-	1	17	8	8	-	5	5	-	4	4	-	1	50	15	10
อนาคามิมรรคบุคคล	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
อนาคามิผลบุคคล	57	-	4	-	-	1	17	8	8	-	5	5	-	4	4	-	1	48	13	10
อรหัตตมรรคบุคคล	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
อรหัตตผลบุคคล	53	-	-	-	-	-	17+หสิ	-	8	8	-	5	5	-	4	4	1	44	9	10

		มนุษย์	
		ได้	ไม่ได้
สุนัข	ได้	37 ดวง อกุ.12, อเหตุก.17 (หสิ.1), มหาภ.8	ไม่มี
	ไม่ได้	43 ดวง หสิ.1, มหาวิ.8, มหาภิก.8, มหัค.ภ.9, มหัค.ภิก.9, โลกุต.8	9 ดวง มหัค.วิ.9

		อรุปพรหม	
		ได้	ไม่ได้
รูปพรหม	ได้	42 ดวง อกุ.10 (-โท.2), มโน.1, มหาภ.8, มหาภิก.8, อรูป.ภ.4, อรูป.ภิก.4, โลกุต.7 (-โสดา.มัค.1)	27 ดวง อเหตุก.11, รูปา.15, โสดา.มัค.1
	ไม่ได้	4 ดวง อรูป.วิ.4	16 ดวง โท.2, ฆาน.2, ชิวหา.2, กาย.2, มหาวิ.8

จำแนกพรหมบุคคล โดย จิต 89

พรหมบุคคล	ฌาน	จิต 89	อกุศลจิต 12					อเหตุก. 18	กามโสภณจิต 24			รูปาวจรจิต 15			อรุปาวจรจิต 12			โลกุต. 8
			ทิฏฐิสี	ทิฏฐิวิป.4	โทส.	วิจิ.	อุท.		มหาภุ.	มหาวิ.	มหาภิก.	รูปภุ.	รูปวิ.	รูปภิก.	อรุปภุ.	อรุปวิ.	อรุปภิก.	
พรหม ปุณฺชน	รูปปฐมฌาน	39	4	4	-	1	1	11*	8	-	-	5	1	-	4	-	-	-
	รูปทุติยฌาน	40	4	4	-	1	1	11	8	-	-	5	2	-	4	-	-	-
	รูปตติยฌาน	39	4	4	-	1	1	11	8	-	-	5	1	-	4	-	-	-
	รูปจตุตถฌาน	39	4	4	-	1	1	11	8	-	-	5	1	-	4	-	-	-
	อรุปฌาน 1	24	4	4	-	1	1	1	8	-	-	-	-	-	4	1	-	-
	อรุปฌาน 2	23	4	4	-	1	1	1	8	-	-	-	-	-	3	1	-	-
	อรุปฌาน 3	22	4	4	-	1	1	1	8	-	-	-	-	-	2	1	-	-
	อรุปฌาน 4	21	4	4	-	1	1	1	8	-	-	-	-	-	1	1	-	-
พรหม โสดาปัตติผลบุคคล พรหม สกทาคามีผลบุคคล พรหม อนาคามีผลบุคคล	รูปปฐมฌาน	35	-	4	-	-	1	11	8	-	-	5	1	-	4	-	-	1
	รูปทุติยฌาน	36	-	4	-	-	1	11	8	-	-	5	2	-	4	-	-	1
	รูปตติยฌาน	35	-	4	-	-	1	11	8	-	-	5	1	-	4	-	-	1
	รูปจตุตถฌาน	35	-	4	-	-	1	11	8	-	-	5	1	-	4	-	-	1
	อรุปฌาน 1	20	-	4	-	-	1	1	8	-	-	-	-	-	4	1	-	1
	อรุปฌาน 2	19	-	4	-	-	1	1	8	-	-	-	-	-	3	1	-	1
	อรุปฌาน 3	18	-	4	-	-	1	1	8	-	-	-	-	-	2	1	-	1
	อรุปฌาน 4	17	-	4	-	-	1	1	8	-	-	-	-	-	1	1	-	1
พรหม อรหัตผลบุคคล	รูปปฐมฌาน	31	-	-	-	-	-	11+หสิ	-	-	8	-	1	5	-	-	4	1
	รูปทุติยฌาน	32	-	-	-	-	-	11+หสิ	-	-	8	-	2	5	-	-	4	1
	รูปตติยฌาน	31	-	-	-	-	-	11+หสิ	-	-	8	-	1	5	-	-	4	1
	รูปจตุตถฌาน	31	-	-	-	-	-	11+หสิ	-	-	8	-	1	5	-	-	4	1
	อรุปฌาน 1	15	-	-	-	-	-	1	-	-	8	-	-	-	-	1	4	1
	อรุปฌาน 2	14	-	-	-	-	-	1	-	-	8	-	-	-	-	1	3	1
	อรุปฌาน 3	13	-	-	-	-	-	1	-	-	8	-	-	-	-	1	2	1
	อรุปฌาน 4	12	-	-	-	-	-	1	-	-	8	-	-	-	-	1	1	1

* อเหตุก 11 = จักขุ.2, โสต.2, สั.2, ฌ.3, ป.1, มโน.1

อรรถกถาวิถิ - ว่าโดยอารมณ

	ภวังก์แรกและภวังก์หลัง	สำหรับวิถิจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถินี้
ประเภทที่ ๑	ที่เป็นกามภวังกจิต ๑๐ มีอารมณ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณ, กรรมนิมิต-อารมณ หรือ คตินิมิตอารมณที่ได้รับมาจาก <i>ภทวาริกมรณาสันนชวณะ</i> ในภพก่อนเมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณ ส่วนที่เป็นรูปภวังกจิต ๕ นั้นมี <i>บัญญัติกรรมนิมิตชัมมารมณ</i> อันเนื่องด้วยกรรมฐาน ๒๖ คือ กสิณบัญญัติ ๑๐, อสุภบัญญัติ ๑๐, โภภฐาส-บัญญัติ ๑, อาณาปานบัญญัติ ๑ หรือ สัตวบัญญัติ ๔ ที่ได้รับมาจาก <i>มโนทวาริกมรณาสันนชวณะ</i> ในภพก่อนเมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณ	<i>ถ้าเกิดขึ้นในลำดับแห่งจักขุทวาริก</i> อติมหันตารมณวิถิ อติตคคณวิถิ และสมุหคคณวิถิ. ก็มีหน้าทีรับรูปร่าง <i>สณฐาน</i> ซึ่งเป็นที่ตั้งของ <i>อติวิภูตรูปารมณ</i> ที่เป็น <i>อติอิภฐะ อิภฐุมชฌตตะ</i> หรือ <i>อนิภฐุรูปารมณ</i> คือ รูปารมณที่คียัง ดิธรรมดา หรือทีไม่คิ อันเป็น<i>อตลบัญญัติ</i> เป็นอารมณ <i>ถ้าเกิดขึ้นในลำดับแห่งจักขุทวาริก</i> มหันตารมณวิถิ อติตคคณวิถิ และสมุหคคณวิถิ. ก็มีหน้าทีรับรูปร่าง<i>สณฐาน</i> ซึ่งเป็นที่ตั้งของ <i>วิภูตรูปารมณ</i> ที่เป็น <i>อติอิภฐะ อิภฐุมชฌตตะ</i> หรือ <i>อนิภฐุรูปารมณ</i> คือ รูปารมณที่คียัง ดิธรรมดา หรือทีไม่คิ อันเป็น<i>อตลบัญญัติ</i> เป็นอารมณ
ประเภทที่ ๒-๓	มีอารมณ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณ, กรรมนิมิตอารมณ หรือ คตินิมิต-อารมณทีได้รับมาจาก <i>ภทวาริกมรณาสันนชวณะ</i> ในภพก่อนเมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณ	<i>ถ้าเกิดขึ้นในลำดับแห่งจักขุทวาริก</i> อติมหันตารมณวิถิ อติตคคณวิถิ และสมุหคคณวิถิ. ก็มีหน้าทีรับรูปร่าง <i>สณฐาน</i> ซึ่งเป็นที่ตั้งของ <i>อติวิภูตรูปารมณ</i> ที่เป็น <i>อติอิภฐะ อิภฐุมชฌตตะ</i> หรือ <i>อนิภฐุรูปารมณ</i> คือ รูปารมณที่คียัง ดิธรรมดา หรือทีไม่คิ อันเป็น<i>อตลบัญญัติ</i> เป็นอารมณ <i>ถ้าเกิดขึ้นในลำดับแห่งจักขุทวาริก</i> มหันตารมณวิถิ อติตคคณวิถิ และสมุหคคณวิถิ. ก็มีหน้าทีรับรูปร่าง <i>สณฐาน</i> ซึ่งเป็นที่ตั้งของ <i>วิภูตรูปารมณ</i> ที่เป็น <i>อติอิภฐะ อิภฐุมชฌตตะ</i> หรือ <i>อนิภฐุรูปารมณ</i> คือ รูปารมณที่คียัง ดิธรรมดา หรือทีไม่คิ อันเป็น<i>อตลบัญญัติ</i> เป็นอารมณ (ประเภทที่ ๓ ส่วนจิตทีทำหน้าที่ <i>อาคันตภวังก</i>. นั้นมีอารมณ ๖ อย่างใดอย่างหนึ่งทีเป็นกามชรรณซึ่งเคยมีความชานาญมาแล้วในภพนี้ เป็นอารมณ)

นามัคคหณวิถี - ว่าโดยอารมณ

	ภวังค์แรกและภวังค์หลัง	สำหรับวิถิจิตทั้งหมดที่อยู่ในวิถีนี
ประเภทที่ ๑	ที่เป็นกามภวังคจิต ๑๐ มีอารมณ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณ, กรรมนิमित-อารมณ หรือ คตินิมิตอารมณที่ได้รับมาจาก <i>ฉทวาริกมรณาสันนชวณะ</i> ในภพก่อนเมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณ ส่วนที่เป็นรูปภวังคจิต ๕ นั้นมี <i>บัญญัติกรรมนิमितชัมมารมณ</i> อันเนื่องด้วยกรรมฐาน ๒๖ คือ กสิณบัญญัติ ๑๐, อสุกบัญญัติ ๑๐, โภจนาส-บัญญัติ ๑, อานาปานบัญญัติ ๑ หรือ สัตวบัญญัติ ๔ ที่ได้รับมาจาก <i>มโนทวาริกมรณาสันนชวณะ</i> ในภพก่อนเมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณ	ถ้าเกิดขึ้นในลำดับแห่งจักขุทวาริก อติมหันตารมณวิถี อตีตคคหณวิถี สมุหคคหณวิถี และ อตัถคคหณวิถี. ก็มีหน้าที่รับชื่อแห่งรูปร่าง สันฐานของ อติวิถุรูปารมณ ที่เป็น อติอิถุระ อิถุระมัชฌัตตะ หรือ อนิถุรูปารมณ คือ รูปารมณที่ดียิ่ง ดีธรรมดา หรือที่ไม่ดี ตามโวหารของ ชาวโลกเรียกขานกัน อันเป็นนามบัญญัติ เป็นอารมณ ถ้าเกิดขึ้นในลำดับแห่งจักขุทวาริก มหันตารมณวิถี อตีตคคหณวิถี สมุหคคหณ และอตัถคคหณวิถี ก็มีหน้าที่รับชื่อแห่งรูปร่าง สันฐานของ วิถุรูปารมณ ที่เป็น อติอิถุระ อิถุระมัชฌัตตะ หรือ อนิถุรูปารมณ คือ รูปารมณที่ดียิ่ง ดีธรรมดา หรือที่ไม่ดี ตามโวหารของชาวโลกเรียกขานกัน อันเป็นนามบัญญัติ เป็นอารมณ
ประเภทที่ ๒-๓	มีอารมณ ๖ ที่เรียกว่า กรรมอารมณ, กรรมนิमितอารมณ หรือ คตินิมิตอารมณที่ได้รับมาจาก <i>ฉทวาริกมรณาสันนชวณะ</i> ในภพก่อนเมื่อใกล้จะตาย เป็นอารมณ	ถ้าเกิดขึ้นในลำดับแห่งจักขุทวาริก อติมหันตารมณวิถี อตีตคคหณวิถี สมุหคคหณ และ อตัถคคหณวิถี ก็มีหน้าที่รับชื่อแห่งรูปร่าง สันฐานของ อติวิถุรูปารมณ ที่เป็น อติอิถุระ อิถุระมัชฌัตตะ หรือ อนิถุรูปารมณ คือ รูปารมณที่ดียิ่ง ดีธรรมดา หรือที่ไม่ดี ตามโวหารของ ชาวโลกเรียกขานกัน อันเป็นนามบัญญัติ เป็นอารมณ ถ้าเกิดขึ้นในลำดับแห่งจักขุทวาริก มหันตารมณวิถี อตีตคคหณวิถี สมุหคคหณ และอตัถคคหณวิถี ก็มีหน้าที่รับชื่อแห่งรูปร่าง สันฐานของ วิถุรูปารมณ ที่เป็น อติอิถุระ อิถุระมัชฌัตตะ หรือ อนิถุรูปารมณ คือ รูปารมณที่ดียิ่ง ดีธรรมดา หรือที่ไม่ดี ตามโวหารของชาวโลกเรียกขานกัน อันเป็นนามบัญญัติ เป็นอารมณ (ประเภทที่ ๑ ส่วนจิตที่ทำหน้าที่ อาคันตุภวังค์. นั้นมีอารมณ ๖ อยางใดอยางหนึ่งที่เป็นกามธรรม ซึ่งเคยมีความชานาญมาแล้วในภพนี้ เป็นอารมณ)

ทวารวิมุตตอารมณ

	อารมณ	ทวาร	กาล							เป็นอารมณของปฏิสนธิจิต ในภพใหม่ของ
			ปัจจุบัน	อดีต	อนาคต	บัญญัติ	กามธรรม	มหัคคตธรรม	บัญญัติธรรม	
กรรมอารมณ	ธรรมารมณ	มโนทวาร	-	กามปฏิสนธิ	-	-	กามกุศล, อกุ.เจตนา	-	-	กามบุคคล (อ.สันตี.2, มหาวิ.8) ในกามภูมิ 11
กรรมนิมิอารมณ	อารมณ ๖	ทวาร ๖	กามปฏิสนธิ	กามปฏิสนธิ, อรูป-วิญญา-เนว	-	รูปปฏิสนธิ, อรูป-อากา-อากิณ	54,52,28	อากา.กุ-อากิณ.กุ	รูปกรรมฐาน 26 อรูปกรรมฐาน	กามบุคคล ใน กามภูมิ 11 รูปบุคคล ใน รูปภูมิ 15 (-อัสสณ) อรูปบุคคล ใน อรูปภูมิ 4
คตินิมิอารมณ	อารมณ ๖	ทวาร ๖	กามปฏิสนธิ	กามปฏิสนธิ	-	-	54,52,28	54,52,28	-	กามบุคคล (อ.สันตี.2, มหาวิ.8) ในกามภูมิ 11

อารมณ์ของมรณาสันนวิถึ

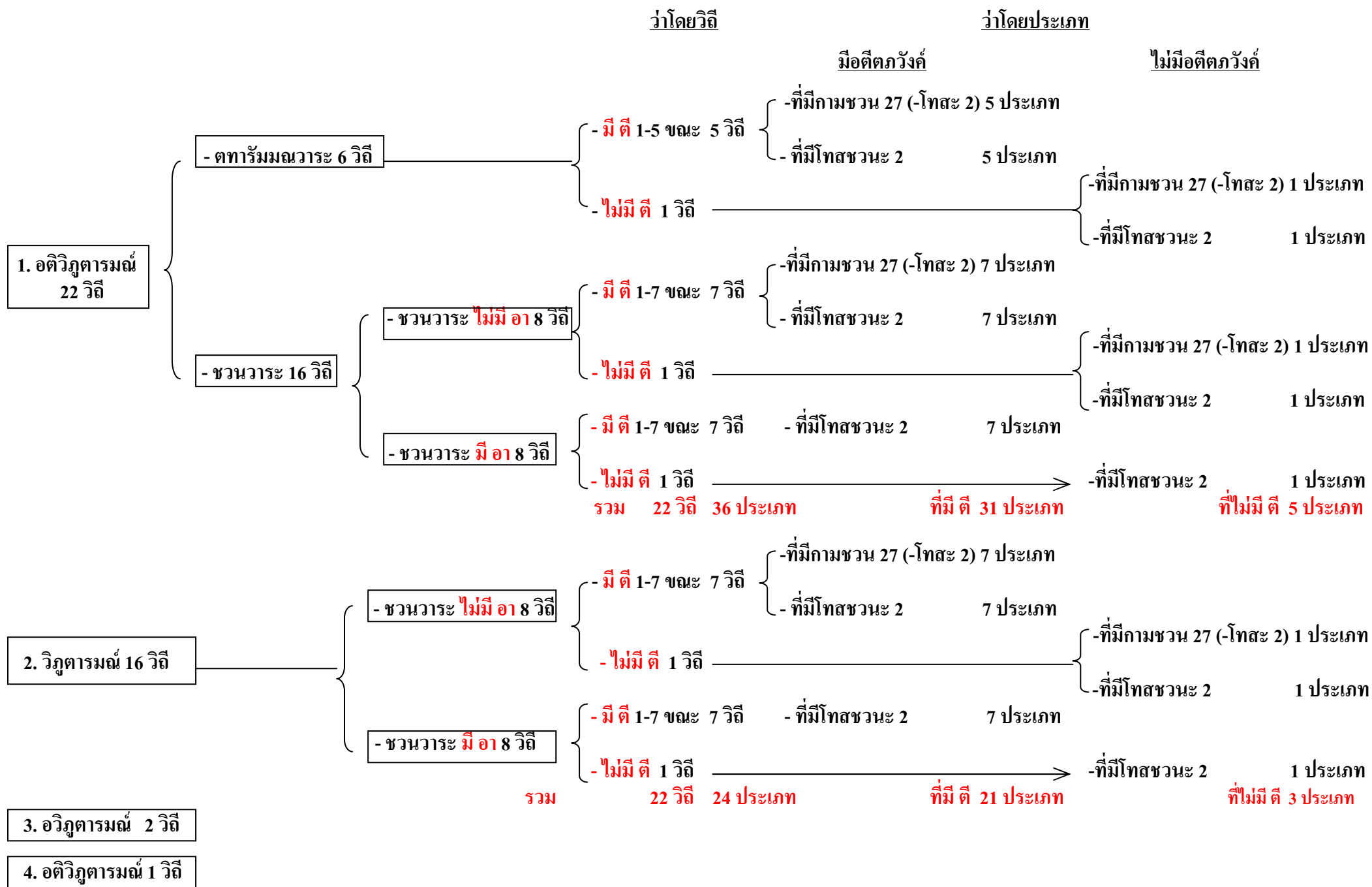
อารมณ์	ความหมาย	ทวาร	องค์ธรรม	กาล	เป็นอารมณ์ของมรณาสันนขณะใด ใน ... ภูมิ	ภูมิที่ไปปฏิสนธิหลังจากจุติจิตที่เกิดต่อ จากมรณาสันนขณะเหล่านี้ดับลง							
กรรมอารมณ์	การจัดแจงกระตุ้นชักชวน ในสิ่งที่ดีและไม่ดี อันเป็น ตัวกุศล อกุศล เจตนา	มโนทวาร	ขันมรรณ เป็นกามธรรม ได้แก่ เจตนาที่ใน มหากุ.8, อกุ 11 (เวีนอุทซัจจส.1)	อดีต	กามภูมิ 11 รูปภูมิ10 (-สุทธา.5, อสัณ.1), อรูป.4 (25 ภูมิ)	<table style="border: none;"> <tr> <td style="border: none;">→</td> <td style="border: none;">กามภูมิ 11</td> <td rowspan="2" style="border: none; vertical-align: middle;">} กามภูมิ 11</td> </tr> <tr> <td style="border: none;">→</td> <td style="border: none;">กามสุคติภูมิ 7</td> </tr> </table>	→	กามภูมิ 11	} กามภูมิ 11	→	กามสุคติภูมิ 7		
→	กามภูมิ 11	} กามภูมิ 11											
→	กามสุคติภูมิ 7												
กรรมนิमित อารมณ์	อารมณ์ที่เป็นเหตุของการ กระทำ	6 ทวาร	อารมณ์ 6 กามธรรม = กามจิต 54, เจ.52, รูป 28	ปัจจุบัน/อดีต	กามภูมิ 11 รูปภูมิ10 (-สุทธา.5, อสัณ.1), อรูป.4	<table style="border: none;"> <tr> <td style="border: none;">→</td> <td style="border: none;">กามภูมิ 11</td> <td rowspan="3" style="border: none; vertical-align: middle;">} 31 ภูมิ</td> </tr> <tr> <td style="border: none;">→</td> <td style="border: none;">วิญญา., เนว.ภูมิ</td> </tr> <tr> <td style="border: none;">→</td> <td style="border: none;">ปฏิสนธิด้วยรูปในอสัณญ.</td> </tr> </table>	→	กามภูมิ 11	} 31 ภูมิ	→	วิญญา., เนว.ภูมิ	→	ปฏิสนธิด้วยรูปในอสัณญ.
		→	กามภูมิ 11	} 31 ภูมิ									
		→	วิญญา., เนว.ภูมิ										
→	ปฏิสนธิด้วยรูปในอสัณญ.												
มโนทวาร	มหัคคต. = อากาสา.ก.1, อากิณ.ก.1	อดีต	กามสุคติภูมิ 7 รูปภูมิ 10 (-สุทธา.5, อสัณ.1), อรูป.4	→	วิญญา., เนว.ภูมิ								
มโนทวาร	บัญญัติธรรมที่เกี่ยวกับรูปกรรมฐาน 26, อรูปกรรมฐาน 2 คือ กสิณกขากฎิ- มาทาสบัญญัติ และนัตถิกาวบัญญัติ	กาลวิมุตติ	กามสุคติภูมิ 7 กามสุคติภูมิ 7, รูปภูมิ 10 (-สุทธา.5, อสัณ.1) สุทธาวาส 4 (-อกนิฏฐ) อรูปภูมิ 3 (-เนว) (29 ภูมิ)	→	ปฏิสนธิด้วยรูปในอสัณญ. รูป.15(-อสัณญ.), อากา, อากิณ สุทธาวาสภูมิ 5 อากา, อากิณ.ภูมิ								
คตินิमितอารมณ์	อารมณ์ของภพชาติที่พึงถึง คือ อารมณ์ที่จะได้พบ ได้ เสวยในภพที่สอง	6 ทวาร	อารมณ์ 6 เป็นกามธรรม ได้แก่ กามจิต 54, เจ.52, รูป 28	ปัจจุบัน/อดีต	กามภูมิ 11 รูป.10 (-สุทธา.5, อสัณ.1), อรูป.4 (25 ภูมิ)	<table style="border: none;"> <tr> <td style="border: none;">→</td> <td style="border: none;">กามภูมิ 11</td> <td rowspan="2" style="border: none; vertical-align: middle;">} กามภูมิ 11</td> </tr> <tr> <td style="border: none;">→</td> <td style="border: none;">กามสุคติภูมิ 7</td> </tr> </table>	→	กามภูมิ 11	} กามภูมิ 11	→	กามสุคติภูมิ 7		
→	กามภูมิ 11	} กามภูมิ 11											
→	กามสุคติภูมิ 7												

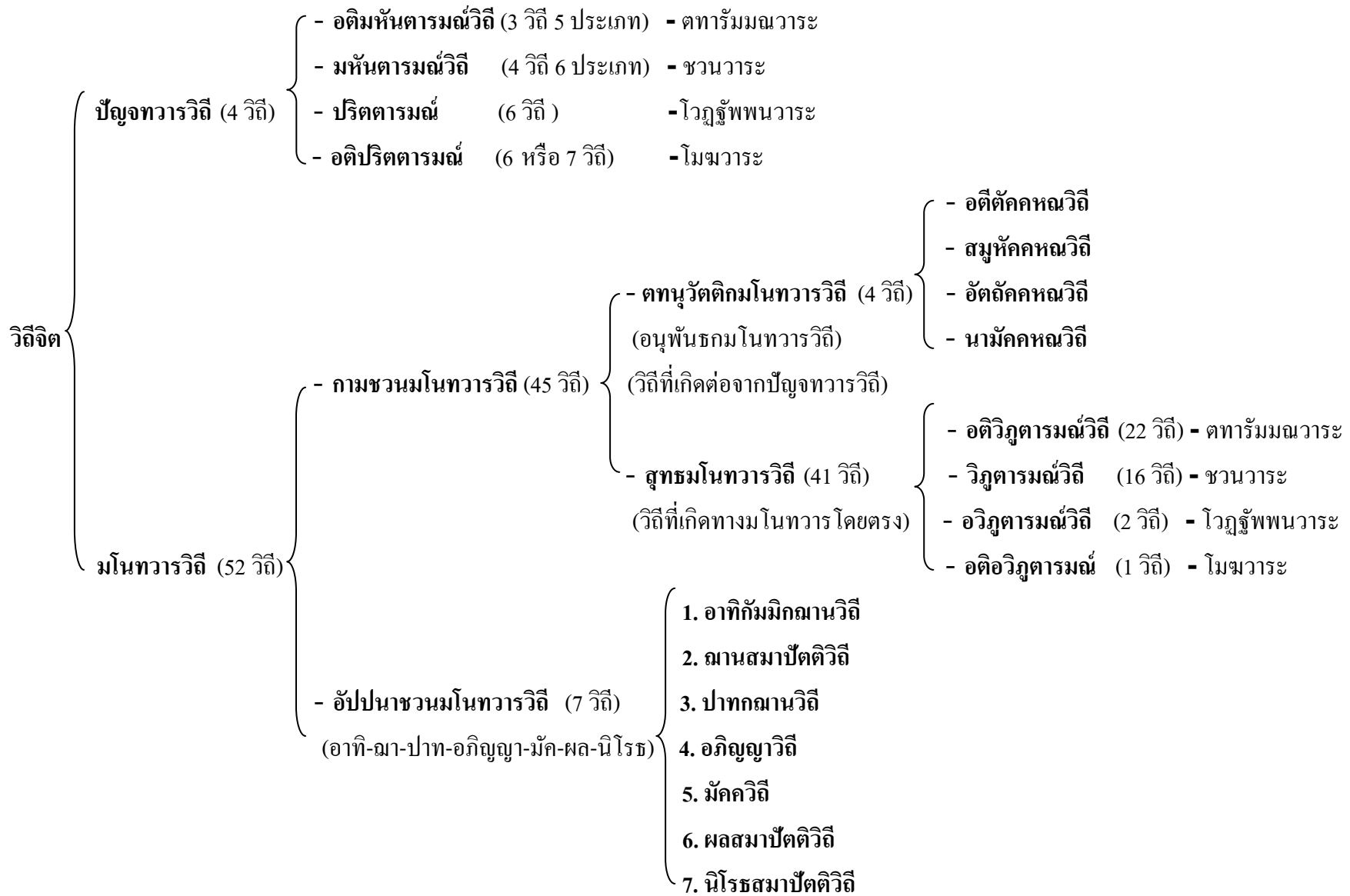
ปัญจทวารวิถี กับ มโนทวารกามวิถี

ปัญจทวารวิถี กับมโนทวารกามวิถี ต่างก็เป็นวิถีที่มีกามธรรม เป็นอารมณ์ เป็น กามวิถีด้วยกันทั้งคู่ แต่
ว่ามีความแตกต่างกันหลายประการ คือ

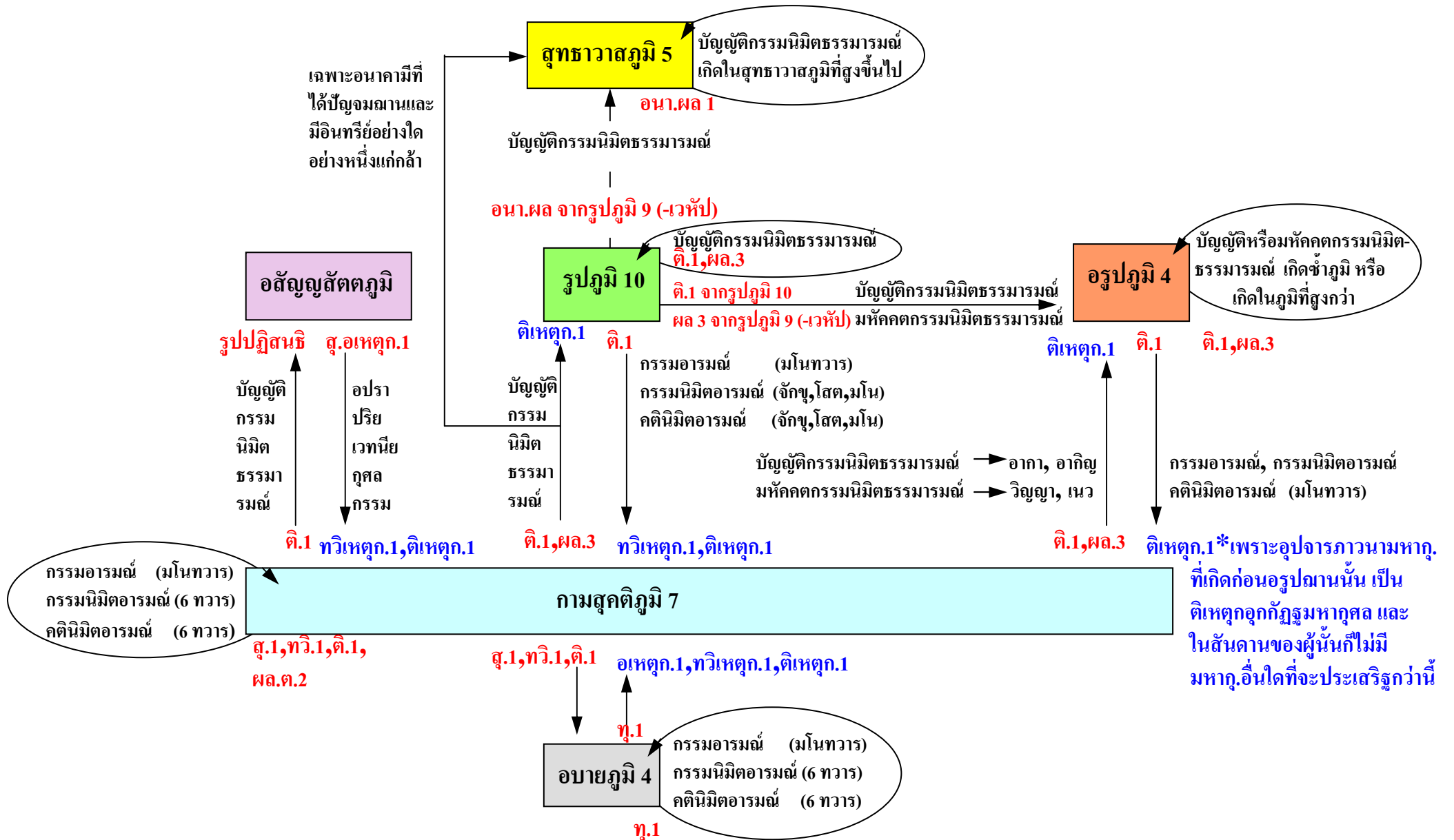
ปัญจทวารวิถี	มโนทวารกามวิถี
๑. ต้องมีอติตภวังคเสมอไป	๑. ไม่มี
๒. มีวิสัยปวัตติ ๔ คือ ก. อติมหันตารมณ ข. มหันตารมณ ค. ปริตตารมณ ง. อติปริตตารมณ	๒. มีวิสัยปวัตติเพียง ๒ คือ ก. วิภูตารมณ ข. อวิภูตารมณ
๓. อาศัยเกิดได้ ๕ ทวาร	๓. เกิดได้เฉพาะแต่มโนทวารทางเดียว
๔. อาศัยวัตถุ ๕ เกิด	๔. อาศัยเฉพาะทพยวัตถุเกิดแต่อย่างเดียวหรือมีฉนั้นก็เกิด โดยไม่ต้องอาศัยวัตถุใด ๆ เลย
๕. มีอารมณ์ ได้ ๕ อย่าง(ปัญจารมณ)	๕. มีอารมณ์ได้ทั้ง ๖
๖. มีรูปธรรมเป็นอารมณ์	๖. มีทั้งรูปธรรม นามธรรม และบัญญัติธรรมเป็นอารมณ์
๗. มีเฉพาะปรมัตถ เป็นอารมณ์	๗. มีทั้งปรมัตถ และบัญญัติเป็นอารมณ์
๘. มีอารมณ์ที่เป็นปัจจุบันแต่อย่างเดียว	๘. มีอารมณ์ทั้งที่เป็นปัจจุบัน อดีต อนาคต ตลอดจนกาล วิมุตติ
๙. เกิดได้แก่ กามบุคคล รูปบุคคล (เว้นอสังขยสัตต บุคคล) เฉพาะรูปบุคคลก็เกิดได้แต่จักขุทวารวิถี และ โสททวารวิถีเท่านั้น	๙. เกิดได้ทั้ง กามบุคคล รูปบุคคล ตลอดจนอรูปบุคคล (เว้นเฉพาะ อสังขยสัตตบุคคล เท่านั้น)
๑๐. เกิดได้ในกามภูมิ รูปภูมิ (เว้น อสังขยสัตตภูมิ) และ ในรูปภูมินั้น ก็เกิดได้เฉพาะจักขุทวารวิถี และ โสททวารวิถีเท่านั้น	๑๐. เกิดได้ทั้งในกามภูมิ รูปภูมิ ตลอดจน อรูปภูมิ มีเว้นเฉพาะแต่สังขยสัตตภูมิ เดียวเท่านั้น
๑๑. มีวิถีจิตอย่างมากได้ถึง ๗อย่าง คือ อวิชชนะ ๑ ทวิปัญจวิญญาณ ๑ สัมปฏิจฉินนะ ๑ สันตึระณะ ๑ โวฏฐัพพะนะ ๑ ชวนะ ๑ ตทาลัมพะนะ ๑	๑๑. มีวิถีจิตอย่างมากได้เพียง ๓ อย่าง คือ อวิชชนะ ๑ ชวนะ ๑ ตทาลัมพะนะ ๑
๑๒. มีจิตตูปาทะอย่างมากถึง ๑๔ ขณะ ถ้านับภวังค์ ข้างหน้าด้วยก็เป็น ๑๗ ขณะ	๑๒. มีจิตตูปาทะอย่างมาก ๑๐ ขณะ ถ้านับภวังค์ ข้างหน้าด้วยก็เป็น ๑๒ ขณะ
๑๓. มีจิตพิสดารถึง ๕๔ ดวง คือ กามจิตทั้งหมด	๑๓. มีจิตพิสดารเพียงกามจิต ๔๑ ดวง (เว้น ทวิปัญจ วิญญาณ๑๐ มโนธาตุ๓ อันเป็น จิตที่เกิดทางปัญจทวารวิถี โดยเฉพาะ)
๑๔. เกิดจากภวังคจิตเพียง ๑๕ ดวง คือ อุเบกขาสันตึระณะ ๒ มหาวิบาก ๘ รูปาวจรวิบาก ๕	๑๔. เกิดจากภวังคจิตได้ทั้ง ๑๙ ดวง คือ อุเบกขาสันตึระณะ ๒ มหาวิบาก ๘ รูปาวจรวิบาก ๕ อรูปาวจรวิบาก ๔
๑๕. มีเวทนาได้ทั้ง ๕	๑๕. มีเวทนาได้เพียง ๓ คือ โสมนัสเวทนา โทมนัสเวทนา อุเบกขาเวทนา เท่านั้น

กามสูตรมนโทวารวิถี 41 วิถี ตามนัยอรรถกถาฎีกา

แสดงอารมณ์ 4 อย่างของมรณัตถ์นชวณะ และการไปเกิดในภูมิต่าง ๆ

อารมณ์ที่มาปรากฏทางใจโดยตรงโดยเฉพาะนั้น ตาม ปรมัตถทีปนีฎีกา แสดง ไว้ว่า มีเหตุ ๑๔ ประการ

ทิวฏฐโต ทิวฏฐสมุพฺพโต สุตโต สุตสมุพฺพโต สทฺถาย รุจฺจยา อาการปริวิตกฺเคน ทิวฏฐินิชฺฌมานชนุตฺติยานานากมฺพเลน นานาอิทฺธิพฺพเลน ธาตุกฺโขภวเสน เทวโตปสฺสหารวเสน อนุโพทฺทวเสน ปฏฺิเวธเสนาดิ จุฑฺทสฺส ทิการณฺเ ทิ อารมฺมณฺณมฺมา สทฺทฺธเ มโนทฺทวเร อาปาตฺ อาคจฺจนฺติ ฯ

๑. ด้วยอำนาจที่เคยเห็น เคยพบ อารมณ์ทั้ง ๖ มาแล้ว (ทิวฏฐโต)
๒. อารมณ์ทั้ง ๖ ที่กำลังปรากฏอยู่นั้น เหมือน ๆ กันกับที่เคยได้พบเคยเห็นมาแล้ว (ทิวฏฐสมุพฺพโต)
๓. ด้วยอำนาจที่ได้เคยฟัง เคยเรียนมาแล้ว หรือขณะที่กำลังฟัง กำลังเรียน กำลังอ่านข้อความอยู่ (สุตโต)
๔. อารมณ์ทั้ง ๖ ที่กำลังปรากฏอยู่นั้นเหมือน ๆ กันกับที่เคยได้ฟัง เคยเรียน เคยอ่านมาแล้ว (สุตสมุพฺพโต)
๕. ด้วยอำนาจแห่งความเชื่อในคำพูดของผู้อื่น (สทฺถาย)
๖. ด้วยอำนาจแห่งความพอใจของตน (รุจฺจยา)
๗. ด้วยอำนาจแห่งความนึกคิด โดยอาศัย เรื่องราว คำพูด เหตุผล (อาการปริวิตกฺเคน)
๘. ด้วยอำนาจแห่งการพิจารณาอารมณ์ต่าง ๆ ด้วยปัญญา และด้วยลัทธิของ ตน แล้วตัดสินลงไป (ทิวฏฐินิชฺฌมานชนุตฺติยานานากมฺพเลน)
๙. ด้วยอำนาจแห่ง กรรมต่าง ๆ (นานากมฺพเลน)
๑๐. ด้วยอำนาจแห่ง อิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ (นานาอิทฺธิพฺพเลน)
๑๑. ด้วยอำนาจแห่ง ธาตุในร่างกาย มีน้ำดี เสมหะ น้ำเหลือง โลหิต ลม เหล่านี้ วิปริตไป (ธาตุกฺโขภวเสน)
๑๒. ด้วยอำนาจแห่ง เทวดามาตลใจ (เทวโตปสฺสหารวเสน)
๑๓. ด้วยอำนาจแห่ง การรู้ไปตามสมควรแก่ มัคคญาณ ผลญาณ (อนุโพทฺทว เสน)
๑๔. ด้วยอำนาจแห่ง การรู้แจ้งในอริยสัจจ ๔ (ปฏฺิเวธวเสน)

ปัจเจกเวชณวิถี

ปัจเจกเวชณะ แปลว่า พิจารณา หมายถึง การพิจารณาเพื่อให้ทราบตาม สภาวะธรรมที่เป็นจริง ปัจเจกเวชณวิถี ก็คือ วิถีจิตที่พิจารณาถึงสภาพแห่งความเป็นจริง ดังนั้นจึงเป็นมหากุศลหรือมหาภิริชาชวนมโนทวารวิถีอันเป็นกามวิถี ว่าโดยสภาวะแล้วการพิจารณามี ๓ ประเภท

๑. การพิจารณาธรรมของกัลยาณปุถุชน ๑
๒. การพิจารณาณานของผู้ที่ได้ฌาน ๑
๓. การพิจารณามรรค ผล นิพพาน เป็นต้น ๑

หลังจาก **โลกียอัปนาวิถี** (อาทิกัมมิกฌานวิถี และ ฌานสมาบัติวิถี) -- ปัจเจกเวชณวิถี เกิดทำหน้าที่พิจารณาองค์ฌานนั้น **มิได้ แต่ไม่แน่นอน**

หลังจาก **อภิญญาวีถี ผลสมาบัติวิถี หรือ นิโรธสมาบัติวิถี** นั้น -- **ปัจเจกเวชณวิถี จะไม่เกิดอย่างแน่นอน**

หลังจาก **โลกุตตรอัปนาวิถี** (มัคควิถี) -- **ปัจเจกเวชณวิถี จะต้องเกิดอย่างแน่นอน เพื่อพิจารณาธรรม ๕ ประการ**

คือ	๑. พิจารณามัคค	} ต้องพิจารณาอย่างแน่นอน ขาดไม่ได้
	๒. พิจารณาผล	
	๓. พิจารณานิพพาน	
	๔. พิจารณากิเลสที่ได้ละแล้ว	} บางที่ก็พิจารณา บางที่ก็ไม่พิจารณา
	๕. พิจารณากิเลสที่คงเหลืออยู่	

ในปัจเจกเวชณะ ๕ ประการนี้เฉพาะ ๓ ประการแรกคือ การพิจารณามัคค ๑ การพิจารณาผล ๑ และการพิจารณานิพพาน ๑ ต้องมี ต้องพิจารณาอย่างแน่นอน ขาดไม่ได้ ส่วนการพิจารณาภิเลสที่ได้ละแล้ว ๑ และการพิจารณาภิเลสที่ยังเหลืออยู่ ๑ นั้น บางที่ก็พิจารณา บางที่ก็ไม่พิจารณา กล่าวคือ ถ้าผู้นั้นได้ศึกษาทางปริยัติ จึงจะทราบเรื่องราวของภิเลสเมื่อทราบก็พิจารณาได้ แต่ถ้าไม่ได้ศึกษามา ก็ไม่ทราบเรื่องจึงไม่พิจารณา ปัจเจกเวชณวิถี ที่เกิดหลังจากโสคาปัตติมัคควิถี สกทาคามีมัคควิถี และ อนาคามีมัคควิถี คิดจำนวนอย่างเต็มที่ ก็พิจารณาทั้ง ๕ ประการ ส่วนปัจเจกเวชณวิถีที่เกิดภายหลังอรหัตตมัคควิถี ก็พิจารณาเพียง ๔ ประการ เว้นการพิจารณา ภิเลสที่คงเหลือ เพราะพระอรหันต์ท่านละภิเลสได้หมดสิ้นแล้ว ไม่มีภิเลสที่เหลือเลย

รวมปัจเจกเวชณวิถีที่เกิดภายหลังมัคควิถี คิดจำนวนอย่างเต็มที่ เป็น ๑๕ ประการ คือ

๑. ปัจเจกเวชณวิถี ที่เกิดภายหลัง โสคาปัตติมัคควิถี ๕
๒. ปัจเจกเวชณวิถี ที่เกิดภายหลัง สกทาคามีมัคควิถี ๕
๓. ปัจเจกเวชณวิถี ที่เกิดภายหลัง อนาคามีมัคควิถี ๕
๔. ปัจเจกเวชณวิถี ที่เกิดภายหลัง อรหัตตมัคควิถี ๔

บุคคลสามัญที่มีใช้ฆานลาภิบุคคล หรือเป็น พระอริยบุคคล ก็มีปัจเจกเวชณวิถีได้ เป็นมหากุศลชวนมโนทวารวิถี อันเป็นกามวิถี เช่นเดียวกัน ตัวอย่าง เช่น อภินหปัจเจกเวชณะ ๕ คือ

๑. พิจารณาว่า เรามีความ แก่ เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความ แก่ไปได้
๒. พิจารณาว่า เรามีความ เจ็บ เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความ เจ็บไปได้
๓. พิจารณาว่า เรามีความ ตาย เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความ ตายไปได้
๔. พิจารณาว่า เราจักต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น
๕. พิจารณาว่า เรามีกรรมเป็นของตัว ทำดีจักได้ดี ทำชั่วจักได้ชั่ว

นิโรธสมาบัติ

พระอนาคามี หรือ พระอรหันต์ ที่ได้สมาบัติ ๘ อันเพียบพร้อมด้วยคุณธรรม ดังกล่าวแล้ว เมื่อจะเข้านิโรธสมาบัตินั้น ต้องกระทำดังนี้

(๑) **เข้าปฐมฌาน** มีกัมมัญฐานใดกัมมัญฐานหนึ่ง ที่ตนได้มาแล้วเป็นอารมณ์ ปฐมฌานกุศลจิตสำหรับพระอนาคามี หรือ ปฐมฌานกิริยาจิตสำหรับพระอรหันต์ ก็เกิดขึ้น ๑ ขณะ ดังภาพนี้

ภ น ท ม โน ป ริ อู ป อนุ โค ฌาน ภ

(๒) เมื่อออกจากปฐมฌานแล้ว ต้องพิจารณาองค์ฌาน โดยความเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ซึ่งการพิจารณาเช่นนี้ เรียกว่า **ปัจจเวกขณวิถิ**

ภ น ท ม โน ช ช ช ช ช ช ช ภ

(๓) **เข้าทุติยฌาน** ฌานจิตก็เกิด ๑ ขณะ

(๔) **เข้าปัจจเวกขณวิถิ**

(๕) **เข้าตติยฌาน** ฌานจิตเกิด ๑ ขณะ

(๖) **เข้าปัจจเวกขณวิถิ**

(๗) **เข้าจตุตถฌาน** ฌานจิตเกิด ๑ ขณะ

(๘) **เข้าปัจจเวกขณวิถิ**

(๙) **เข้าปัญจฌาน** ฌานจิตเกิด ๑ ขณะ

(๑๐) **เข้าปัจจเวกขณวิถิ**

(๑๑) **เข้าอรุพฌาน** คือ อากาสาณัญญาตนฌาน ฌานจิตเกิด ๑ ขณะ

(๑๒) **เข้าปัจจเวกขณวิถิ**

(๑๓) **เข้าวิญญูณัญญาตนฌาน** ฌานจิตเกิด ๑ ขณะ

(๑๔) **เข้าปัจจเวกขณวิถิ**

(๑๕) **เข้าอาภิญญัญญาตนฌาน** ฌานจิตเกิด ๑ ขณะ

(๑๖) เมื่อออกจาก อาภิญญัญญาตนฌานแล้ว **ไม่ต้องเข้าปัจจเวกขณวิถิ** แต่เข้าอิฏฐานวิถิ คือ ทำ **บุพเพกิจ ๔** อย่าง ได้แก่

ก. **นทานพทฺธ อวิโกปน** อริยฐานว่า บริหารต่าง ๆ ตลอดจนร่างกาย ของข้าพเจ้า ขออย่าให้เป็นอันตราย

ข. **สงฆปฏิมานน** อริยฐานว่า เมื่อสงฆ์ประชุมกัน ต้องการตัวข้าพเจ้า ขอให้ออกได้ โดยมีต้องให้มาตาม

ค. **สตอุปฺกโกสน** อริยฐานว่า ถ้าพระพุทธรูปองค์มีพระประสงฆ์ตัว ข้าพเจ้า ก็ขอให้ออกได้ โดยมีต้องให้มีผู้มาตาม

ง. **อทฺธาน ปรีจุเลท** อริยฐานกำหนดเวลาเข้าว่าจะเข้าอยู่นานสัก เท่าใด รวมทั้งการพิจารณาอายุสังขารของตนด้วยว่าจะอยู่ถึง ๗ วันหรือไม่ ถ้าจะตายภายใน ๗ วัน ก็ไม่เข้า หรือเข้าให้น้อยกว่า ๗ วัน

(๑๗) อริยฐานแล้วก็**เข้าเนวสัณญานาสัณญายตนฌาน** วิถินี้ เนวสัณญานาสัณญายตนฌาน เกิดขึ้น ๒ ขณะ (๒ ขณะ ไม่ใช่ ๑ ขณะ)

(๑๘) ลำดับนั้น จิต เจตสิก และจิตตชรูปก็ดับไป ไม่มีเกิดขึ้นอีกเลย ส่วน กัมมชรูป อุดฺชรูป และอาหารชรูป ยังคงดำรงอยู่ และดำเนินไปตามปกติ หาได้ดับ ไปด้วยไม่ จิต เจตสิก และจิตตชรูป คงดับอยู่นกว่าจะครบกำหนดเวลาที่ได้อริยฐานไว้

(๑๙) เมื่อครบกำหนดเวลาที่ได้อริยฐานไว้ ซึ่งเรียกว่า **ออกจากนิโรธสมาบัติ** นั้น อนาคามีผล สำหรับอนาคามีบุคคล หรือ อรหัตตผล สำหรับอรหัตตบุคคล ก็เกิดขึ้น ๑ ขณะก่อน ต่อจากนั้น จิต เจตสิก และจิตตชรูปจึงจะเกิดตาม ปกติต่อไปตามเดิม

อิฏฐารมณฺ์ หรือ อนิฏฐารมณฺ์

หลักกว้าง ๆ ที่จะพิจารณาว่ากรรมใดเป็น อิฏฐารมณฺ์ และกรรมใดเป็น อนิฏฐารมณฺ์ นั้น คือ

ก. กรรมใดเป็นกุศล เกิดมาจากกุศล หรือ เนื่องด้วยกุศล กรรมนั้น ๆ เป็น อิฏฐารมณฺ์

ข. กรรมใดเป็นอกุศล เกิดมาจากอกุศล หรือ เนื่องด้วยอกุศล กรรมนั้น ๆ เป็น อนิฏฐารมณฺ์

แม้กระนั้นก็ยัง ไม่เป็นการตายตัว เช่น สุนัขเฒ่า ตามสภาพก็เป็นอนิฏฐารมณฺ์ เพราะคู่น่าเกลียด กลิ่นก็น่าชัง แต่ว่าเป็นที่ชื่นชอบ และเป็นอาหารอันโอชะของ กาและแร้ง ก็ถือว่าเป็นอิฏฐารมณฺ์ของกาของแร้ง และเรียกว่าเป็น **ปรัคัปปอิฏฐารมณฺ์** (ปรัคัปป แปลว่า กำหนดว่า หรือสำคัญว่า) เพราะแร้งและกา กำหนดว่า หรือสำคัญว่า สุนัขเฒ่า นั้นเป็น ของดีของมัน

ท่านอรรถกถาจารย์และฎีกาจารย์ ได้แสดงการพิจารณาเรื่อง อิฏฐารมณฺ์หรืออนิฏฐารมณฺ์ ไว้ ๕ ประการ คือ

๑. พิจารณาโดยวิบากจิต ถ้าวิบากจิตที่เกิดขึ้นรับอารมณ์นั้นเป็นกุศลวิบาก แล้ว อารมณ์นั้นต้องเป็น อิฏฐารมณฺ์แน่นอน และถ้าวิบากจิตที่เกิดขึ้นรับอารมณ์นั้น เป็นอกุศลวิบากแล้ว อารมณ์นั้นก็ต้องเป็น อนิฏฐารมณฺ์แน่นอน ในการใช้วิบากจิตเป็นเครื่องตัดสินนี้ เป็น ชัมมาธิภูฐาน คือเป็นสภาพธรรมที่เที่ยงแท้แน่นอน ไม่มีทางผันแปรไปเป็นอย่างอื่นได้โดยประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง ก็เพื่อแสดงให้เห็นทราบต่อไปว่า จะใช้ชวนจิตเป็นเครื่องตัดสินหาได้ไม่

๒. พิจารณาโดยมัจฉัตตบุคคล คือ บุคคลชั้นกลาง ๆ อย่างธรรมดาสามัญ ทัว ๆ ไปเป็นเครื่องตัดสิน เพราะว่าโดยปกติบุคคลธรรมดาสามัญโดยทั่ว ๆ ไป ย่อม เห็นวัตถุสิ่งใดเป็นไปทำนองเดียวกัน สิ่งใดดี ก็ว่าดี และชอบใจ คิดใจเหมือน ๆ กัน สิ่งใดไม่ดีก็ว่าไม่ดี ไม่ชอบใจคล้าย ๆ กัน แต่บุคคลชั้นต่ำ หรือสัตว์เดรัจฉาน แม้ว่าจะเห็นวัตถุสิ่งใดที่ไม่ดี เช่น อาหาร ที่มีกลิ่นจวนจะบูด หรือถึงกับบูดแล้ว ก็ยังเห็นว่าเป็นของที่ดีมาก คิดใจ ชอบใจ เต็มใจกิน ส่วนบุคคลชั้นสูง เมื่อได้เห็นวัตถุสิ่งใดที่ใคร ๆ เขาก็ว่าดีแล้ว ก็มักจะถือว่า ไม่ใช่ของดีของดีอะไร เพราะตนเคยประสบกับวัตถุสิ่งของที่ดียิ่งกว่านั้นมามากกว่ามากนัก ดังนั้น จึงต้องอาศัย มัจฉัตตบุคคล เป็นเครื่องพิจารณาตัดสิน

๓. พิจารณาโดยทวาร เป็นเครื่องตัดสิน วัตถุสิ่งของโดยมาก เมื่อมากระทบ กับทวารทั้ง ๖ แล้ว ย่อมให้ความรู้สึกแตกต่างกัน ทวารใดรู้สึกว่าเป็นใจ ชอบใจ ก็เป็นอิฏฐารมณฺ์ของทวารนั้น ทวารใดรู้สึกว่าเป็นใจ ไม่ชอบใจ ก็เป็นอนิฏฐารมณฺ์ของทวารนั้น เช่น พริก เมื่อว่าโดยจักขุทวารแล้ว ก็เป็นอิฏฐารมณฺ์ เพราะรูปก็งาม สีก็สวย แดงสด น่าดู เมื่อว่าโดยชีวาทวารแล้ว ผู้ชอบเผ็ดก็กลับเป็นอิฏฐารมณฺ์ เพราะ อร่อยและซุรสนหนักหนา เมื่อว่าโดยกายทวารแล้วกลับเป็นอนิฏฐารมณฺ์ เพราะทำให้ปวดแสบปวดร้อน ยิ่งที่ลูกตาก็ทำให้แสบตา ถึงกับน้ำตาไหลได้ เมื่อว่าโดยมโนทวาร ย่อมแล้วแต่ว่า มโนทวารนั้นเกิดต่อจากทวารใด เช่น ตัวอย่างนี้ มโนทวาร นั้น เกิดต่อจากจักขุทวารที่มีอารมณ์เป็นอิฏฐารมณฺ์ ก็เป็นอิฏฐารมณฺ์ด้วย เกิดต่อจากกายทวารที่มีอารมณ์เป็นอนิฏฐารมณฺ์ ก็เป็นอนิฏฐารมณฺ์ด้วย

๔. พิจารณาโดยอารมณ์ เช่นบุคคลบางคน ว่าโดยรูปารมณฺ์และสัททารมณฺ์ แล้ว ก็เป็นอิฏฐารมณฺ์ เพราะรูปร่างงดงาม เสียงก็ไพเราะ แต่ว่าโดยธัมมารมณฺ์ คือ นิสสัยใจคอ ก็เป็นอนิฏฐารมณฺ์ เพราะเป็นนักข่องเบาตัวขง คอกไม้ บางอย่าง ว่าโดย รูปารมณฺ์ คือ สี ก็เป็นอิฏฐารมณฺ์ เป็นที่น่าชม น่าพอใจ แต่เมื่อว่าโดยคันธารมณฺ์ แล้ว กลับเป็นอนิฏฐารมณฺ์ เพราะมีกลิ่นเหม็น

๕. พิจารณาโดยกาละ เช่น องคุลีมาล ในเวลาที่เที่ยวฆ่าคนจะให้ครบพัน นั้น เป็นอนิฏฐารมณฺ์ แต่ในเวลาที่มาอุปสมบทแล้วก็ยังเป็นอิฏฐารมณฺ์ ปลาตุก เวลาที่ยังสดอยู่ เหม็นคาว ในกาละนั้นเป็นอนิฏฐารมณฺ์ แต่พอได้ย่าง สุกแล้ว หอมน่ากิน ในกาละนั้นเป็นอิฏฐารมณฺ์

ความเป็นไปของรูปทั้ง 4 ที่อยู่ในร่างกาย หน้า 93

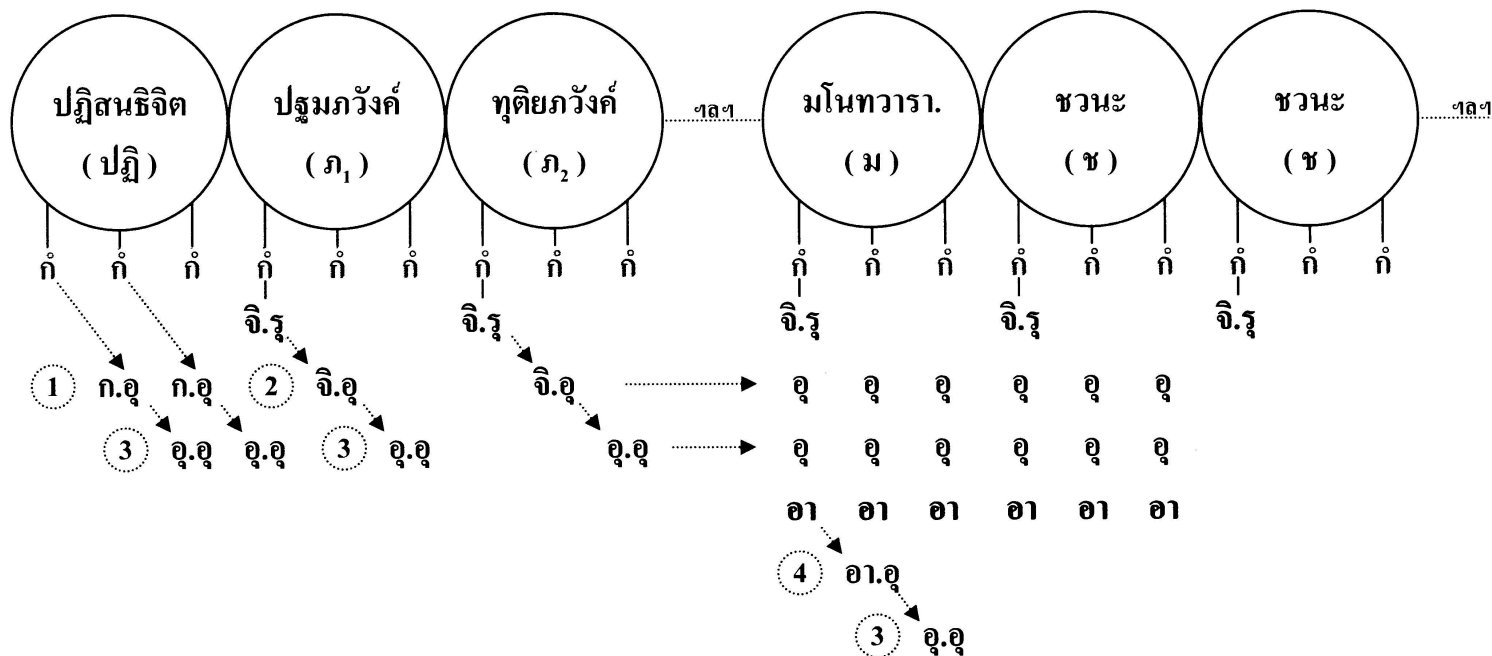
1. ร่างกายอาศัยกัมมรูปเป็นพื้นก่อน
2. อุตฺตฺตฺรูป 4 อย่างและอาหารรูป ช่วยปรับปรุงให้รูปร่างสัณฐาน อวัยวะปรากฏได้ชัดเจน
3. จิตตฺตฺรูปนั้น ปรากฏขึ้นไม่ได้โดยเฉพาะตนเอง ต้องอาศัยร่างกายของสัตว์ (คือ กัมมรูป อุตฺตฺตฺรูป และอาหารรูป) เกิดขึ้น

อุตฺตฺตฺรูป มี 4 อย่าง คือ

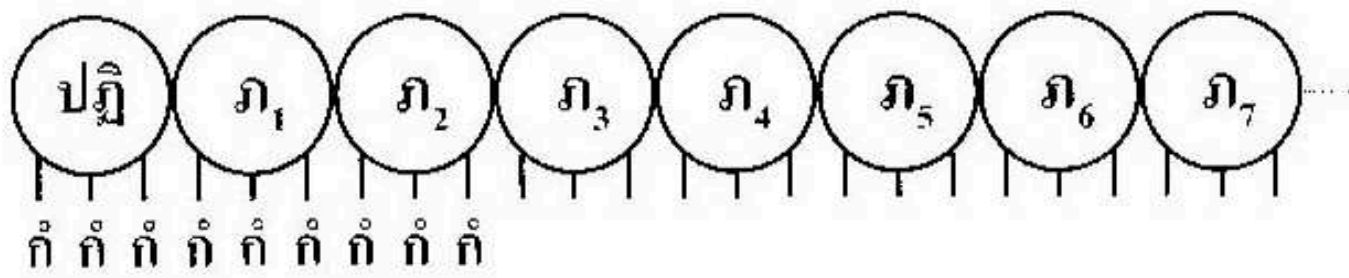
ท่อง น.93

1. กัมมปัจจัยอุตฺตฺตฺรูป รูปที่เกิดจากอตุ ที่มีกรรมเป็นสมุฏฐาน
2. จิตตปัจจัยอุตฺตฺตฺรูป รูปที่เกิดจากอตุ ที่มีจิตเป็นสมุฏฐาน
3. อตุปัจจัยอุตฺตฺตฺรูป รูปที่เกิดจากอตุ ที่มีอตุเป็นสมุฏฐาน
4. อาหารปัจจัยอุตฺตฺตฺรูป รูปที่เกิดจากอตุ ที่มีอาหารเป็นสมุฏฐาน

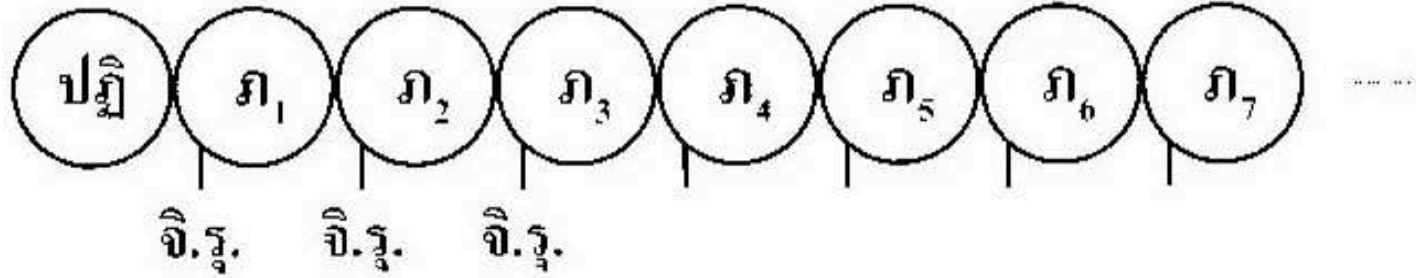
ทำความเข้าใจภาพนี้ให้ดี ใช้ถึงมหา-เอก

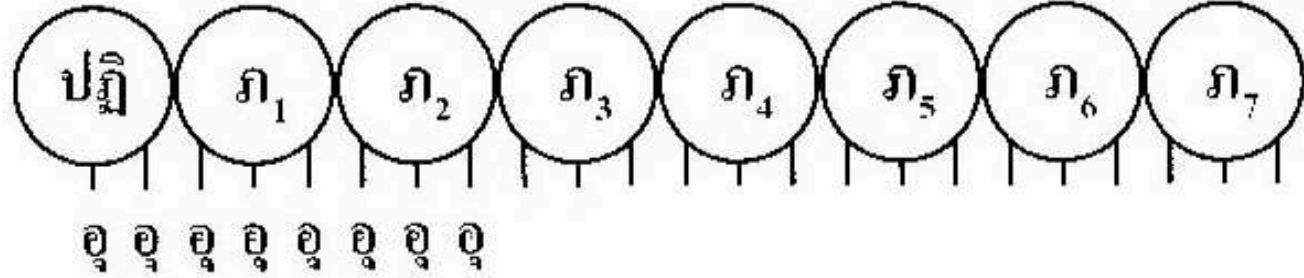
กัมมชรูป

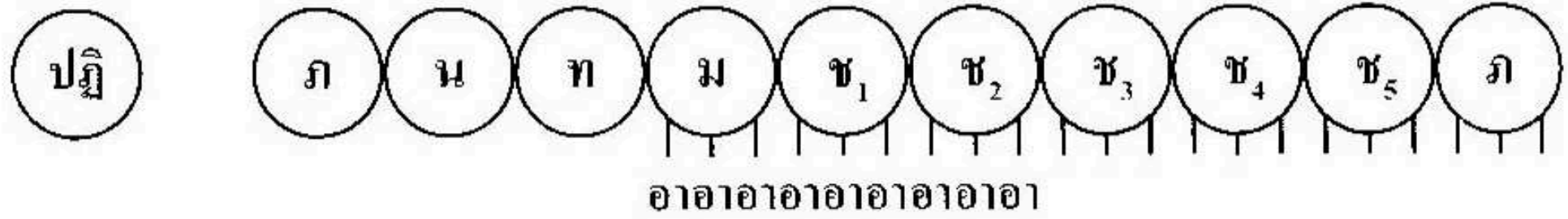
จิตตชรูป

อุตุชรูป

อาหารชรูป

 = ปฐฺฐิสนธิจิต   กั = กัมมชรูป
 = ปรบณวักถ์   จิ.ฐ. = จิตตชรูป